

ALEXANDRE BISSON

LA SENYORA X

DRAMA EN QUATRE ACTES

TRADUCCIÓ DEN NARCÍS OLLER

0-78
Biblioteca de L'Avenç

BARCELONA

BIBLIOTECA POPULAR DE «L'AVENÇ»

1910

PERSONATGES

FLEURIOT, magistrat i pare de
RAIMON. El primer té 35 anys en el primer acte,
i 55 en els demés; i el segón 25 anys.

NOEL, amic de Fleuriot, 34 anys en el primer
acte, i 54 en els demés.

CHESNEL, metge, 30 anys en el primer acte, i 50
en els demés:

LAROQUE, de 36 a 40 anys.

PÉRISSARD, 59 anys.

MERIVEL, 52 anys.

VALMORIN, fiscal.

President del tribunal.

VICTOR, cambrer de fonda.

FONTAINE, agent de policia.

Ugier del tribunal.

JACQUELINA, muller de Fleuriot, 24 anys en el
primer acte, i 44 en els demés.

ROSA, criada dels Fleuriot, 32 anys en el primer
acte, i 52 en els demés.

ELENA, filla den Valmorin, 20 anys.

FELICIA, cambriera de fonda, 22 anys:

SENYORA VARENNE, germana de Chesnel, 34 anys.

Dos magistrats, un relator, jurats, sis gendar-
mes, poble variat.

Aquesta obra s'estrenà en el Teatre Principal de Barcelona, la nit del primer de Febrer de 1909, baix la direcció del Sr. Giménez i repartiment següent: Jacquolina, Sra. Moreva; Elena, Srta. Xirgu; Senyora Varenne, Sra. Sennys; Rosa, Srta. P. Ruiz; Felicia, Srta. Balestroni; Raimon, Sr. Giménez; Fleuriot, Sr. Guitart; Laroque, Sr. Bozzo; Perisard, Sr. Santpere; Noel, Sr. Ballart; Merivel, Sr. F. Capdevila; Valmorin, Sr. Munt; President del tribunal, Sr. Vinyals; Chesnel, Sr. Codina; Fontaine; Sr. Roca; Victor, Sr. Amorós; Ugier, Sr. Cervera; Relator, Sr. Mas; President del jurat, senyor Vallsmadella.

ACTE PRIMER

A Neuilly, prop de París, a casa Fleuriot, baixos d'un petit palau. Decoració esbiaixada. Despaig ricament sever. Taula de ministre amb autes, paper, etc. Llibreria, quadros. En el biaix de la dreta, una porta. Finestra al fons donant a una gran via. Porta a l'esquerra.

ESCENA I

ROSA I VARENNE

(A l'aixecar-se 'l telò, l'escena solitaria. La Rosa i la senyora Varenne entren per la dreta.)

VARENNE (*anguniosa*). — Que tal, Rosa? Com segueixen?

ROSA (*contenta*). — Millor, senyora, millor!

VARENNE. — Ai, gracies a Déu! Vcia al meu germà tant intranquill... Que ja l'ha visitat, avui?

ROSA. — Sí, senyora. Ha vingut a primera ora tornarà abans d'esmorzar. El nen, gracies a Déu, ja està fòra de perill.

VARENNE. — Li ha desaparegut la febre?

ROSA. — Completament.

VARENNE. — Que content que deu estar el senyor Fleuriot! Eh?

ROSA. — Ah, senyora! si 'u aguéis vist!... Fòra de sí!... Ha abraçat a una servidora; ha abraçat al doctor!... Reia, plorava! No semblava ell!

VARENNE. — Com que s'estima tant al menut!

ROSA. — Natural! Es lo únic que li queda! Ha vist? S'ha passat quinze nits seguides vetllant-lo; sense ficar-se al llit! I que això 'u ha fet, sense faltar ni un dia al Tribunal ni deixar de treballar com de costum!... Ja li dic jo que es ben fort, el senyor, ja!

VARENNE. — I tant bo!

ROSA. — Bo, també, sí; però no tant facil de portar com sembla, no's cregui.

VARENNE. — I què té d'estrany? Pobre! Amb la vida que ha de dur! Tant sol! Sempre tant sol!

ROSA. — Què 'i vol dir? Vostè també es viuda, senyora, i'm sembla que això no la priva pas d'estar trempada.

VARENNE (*vient*). — A mí, no: al contrari. Però ell, potser si 's casés... Que fa molt que es viudo?

ROSA. — Vora dos anys.

VARENNE. — Desde que van venir a viure a Neuilly?

ROSA. — Precisament.

VARENNE. — Se la devia estimar molt, a la senyora.

ROSA. — Amb deliri.

VARENNE. — Que era guapa?

ROSA. — Ja'u crec, si n'era! . I xamosa... i enjogaçada!

(*Fleuriot entra per l'esquerra i s'acosta a la senyora Varenne*)

ESCENA II

LES MATEIXES I FLEURIOT

FLEURIOT (*cara-cansat, cabell grisenc.*) — Ah! vostè per aquí, senyora? (*encaixant*).

VARENNE. — I contentíssima de lo que m'acaben de dir!

FLEURIOT. — Sí, senyora; finalment podem estar tranquils, i cregui que ja calia: se m'acabaven les forces.

ROSA. — Ara podrà reposar, senyor!

FLEURIOT. — Així ho espero. (*De cop*). — No m'ha demanat pas ningú, Rosa?... El Sr. Noël no ha vingut, encara?

ROSA. — No, senyor; ningú.

VARENNE. — Doncs, es cert, ch, que ja tenim en Raimon a vores?

FLEURIOT. — Sí... però tant caigut, tant esblanqueït, tant magret!

ROSA. — Això rail... Les criatures sí que... Ja veurà com aviat torna a tenir les seves galtoncs el senyoret Raimon. Me'n vaig a fer-li companyia; me n'hi vaig.

FLEURIOT. — Així que's desperti, avisi-m.

(*Rosa surt per l'esquerra*).

ESCENA III

FLEURIOT, VARENNE I DESPRÉS ROSA

VARENNE. — De totes maneres, l'han ballada seria.

FLEURIOT. — I tant!... Ah, que agraït que estic al seu germà!

VARENNE. — Pobrel No pensava sinó en aqueix nano! No'm parlava de re més. Despús-air, fins va anar a consultar un dels seus antics mestres, en qui té gran confiança, i's va passar mitja nit llegint i rumiant.

FLEURIOT. — Ja sé! Es quan se li va ocórrer la nova medicació amb que, a la fi, ha vençut el mal. An ell, an ell dec la vida del meu fill; li juro que no'u podré pas oblidar mai.

VARENNE. — I fugi! Ell ne deu estar tant cofoi com vostè mateix. L'estima tant, an en Raimon!

FLEURIOT. — I vostè no, ch?

VARENNE. — Jo? Oh! Me'l menjaria!

FLEURIOT. — Doncs cregui que està ben corres-

posta! Així que's quedà sense febre, ell va demanar a vostè.

VARENNE. — Ai, el meu fill! (*Fa acció d'anar-sen per l'esquerra*).

FLEURIOT (*aturant-la amb un gest*). — No, esperis; acaba d'adormir-se; si's desperta, ja avisaran. (*Pausa i canviant.*) Ara, que'ns trobem sols, deixi-m aprofitar l'ocasió per donar-li gracies de tot cor.

VARENNE (*alegrement*). — Gracies? De què?

FLEURIOT. — De la seva bona amistat, senzillament.

VARENNE (*rient*). — No'm faci riure!... Doncs digui que jo també n'auria de dar a vostè per la seva?

FLEURIOT. — Oh! No es pas igual!

VARENNE. — Veiam per què?

FLEURIOT. — Perquè mentres que vostè es una senyora animada, amable, atractiva... jo só l'ome més esquerp, més funebre, mcs...

VARENNE (*interrompent-lo*). — Més què?

FLEURIOT. — Pitjor que un ós!... Oh! Ja me n'adono, ja!

VARENNE. — Ja li dic jo que per arribar a ser-ho fins al grau que'u era 'l meu difunt.....

FLEURIOT. — Vol dir que encara era més sorrut que jo, el seu marit? De veres?

VARENNE. — Senyor, Déu meu!... El meu marit?.. Oh! Si vostè, comparat amb ell, es un galantejador i un castanyoles, ome!

FLEURIOT. — Doncs digui que ja'i devia viure divertida, vostè!

VARENNE. — I tal si'n vivia, de divertida! .

Però... veu lo que es el contrast? Ara tot me distreu, totom me sembla amabilissim!

FLEURIOT. — Fins jo?

VARENNE (*amb ironia afectuosa*). — Aduc vostè!

FLEURIOT (*sobradament a Rosa, que ve per la dreta*).

— El Sr. Noel?...

ROSA. — No: el doctor, senyor.

(*Chesnel entra. Rosa se'n va per l'esquerra*).

ESCENA IV

VARENNE, CHESNEL I FLEURIOT.

CHESNEL (*a la Varenne*). — Tu per aquí, germana meva? (*A Fleuriot, encaixant*). I el menut, què fa?

FLEURIOT. — Dorm...

CHESNEL. — Prova evident del seu pesquis: actualment es lo millor que pot fer.

VARENNE (*rient*). — Arribes a punt, noi. Sabs que'm feien tornar tota roja?

CHESNEL. — I això?

VARENNE. — Aquest senyor magistrat, que m'estava donant tantes gracies que jo ja ni sabia què respondre.

CHESNEL. — Gracies?

VARENNE. — Diu que de l'amistat *inapreciable* amb que'ns *dignem* onrar-lo.

CHESNEL. — Devegades, ne té unes, aquest senyor substitut!

FLEURIOT. — Alça! Riguin-se de mi, ara. Però això no'm privarà pas de dir lo que penso. Quan vaig venir a establir-me a Neuilly, vostès me van acullir tot seguit amb una simpatia, que'm va arribar a l'ànima. Vostès no'm coneixien...

CHESNEL (*rient*). — No digui més: seria per això!

FLEURIOT. — Jo'm trobava sol, desamparat... corcaigut... i no puc dir-los el bé que van fer-me dispensant-me una intimitat tant carinyosa.

CHESNEL. — Senyor meu: si vam intimar tant aviat, se deu a dues causes ben simples: a que vostè va agradar-me tot seguit, i a que el seu menut se va guanyar el cor de la meva germana.

VARENNE. — Ben cert: desde 'l primer dia.

CHESNEL. — Ve -hi-aquí! (*Bromejant*). Ei! Però també aig de dir-li per això, que la meva amistat no es pas tant desinteressada com vostè 's pensa. Com que, en els temps que correm, ningú està mai prou segur... me sembla molt convenient córrer bé amb els representants de la justícia, si un om pot.

FLEURIOT. — Ome: sigui formal!

CHESNEL (*alegrament*). — Bo! No m'insulti, ara!

VARENNE. — Vaja, barallin-se!... Com que'l menut segueix dormint, ja tornaré després d'esmorzar.

FLEURIOT. — Mentrestant li anunciaré la seva visita.

VARENNE. — Doncs... a reveure!

(*Surt per la dreta*).

ESCENA V

FLEURIOT, CHESNEL I DESPRÉS ROSA.

CHESNEL. — Escolti-m! Ara que ja hem sortit de lo del nen, cal que vostè, amic meu, pensi en el número ú: que's cuidi de debò. Ho sent?

FLEURIOT. — Jo?

CHESNEL. — Vostè.

FLEURIOT (*alegrament*). — Com si jo estós malalt!

CHESNEL. — Més de lo que's pensa.

FLEURIOT. — I ara!... Que'm vol espantar?... Puc sentir-me un xic cansat; però això, en reposant uns dies, passa.

CHESNEL. — Ha de dur una altra vida, vostè. Treballa massa i surt poc. Vostè està trist, reconcentrat: s'entrega a idees melancòliques; i ha de reaccionar contra això. No i ha més.

FLEURIOT. — I com?

CHESNEL. — Cada matí, faci'l temps que's vulga, vostè caminarà un parell d'ores.

FLEURIOT. — Què diu!

CHESNEL (*energicament*). — Vostè caminarà un parell d'ores, i seguirà puntualment el regim de sobralimentació que jo li dictaré.

FLEURIOT. — Ah! Sí, molt bé!... De sobralimentació, precisament!... Però si jo, amic meu,

no puc ni arribar a empassar-me una costelleta a l'ora d'esmorzar.

CHESNEL. — Desde demà 'n menjarà dues.

FLEURIOT. — Molt bé! Ja voldria veure com!

CHESNEL. — Doncs, ja 'u veurà. A la tarda, en sortint de l'Audiència, passarà per una sala d'esgrima, hi farà dos o tres assalts, pendrà una bona duixa i tornarà aquí a peu.

FLEURIOT. — A Neuilly?

CHESNEL. — A Neuilly.

FLEURIOT. — Però... doctor de la meva ànima!... si vostè m'està dictant un regim que jo no puc seguir! No tinc temps per a tantes coses, jo.

CHESNEL (*després de contemplar-lo un moment*).
— Doncs... casi-s.

FLEURIOT (*sorprès*). — Que'm casi, diu?

CHESNEL. — O, millor, que's torni a casar, ja que es viudo: la soladat no li convé. Trii una dòna jove i animada, que sigui una segona mare pel menut, que... (*Somrient amb intenció*)... Sospito, que, si vol, la trobarà fàcilment!

FLEURIOT (*tot remogut i repensant-se*). — Amic meu... m'ha de perdonar: l'he dut enganyat: no'n só, de viudo, jo.

CHESNEL. — Què diu ara?

FLEURIOT. — La meva dòna viu.

CHESNEL. — Viu?

FLEURIOT (*amb esforç*). — Als tres anys de matrimoni, me va fugir amb un altre!... Un dia, tornant a casa impensadament, vaig sorpren-

dre-ls. Esverats, orroritzats van escapar-se!...
Sortosament! Que si no, els mato a tots dos!

CHESNEL. — Pobre amic meu!

FLEURIOT. — Quantes vegades he volgut contar-
l'hi!... Però el cor me fallia!... Soc un desventurat... Molt desventurat, cregui-u!

CHESNEL. — I encara l'estima?

FLEURIOT. — No me la trec del cap, per més que vulgui. Era el meu goig, la meua vida! I jo estava tant lluny de sospitar...

CHESNEL. — Pobre! Si que'l planyo!

FLEURIOT. — No's pot dir lo que he patit! No crec que's pugui sofrir més. Sinó es el nen, me suïcido; ell es qui va salvar-me. Vaig comprendre que tenia devers a complir, que'm calia vetllar per aqueix pobre fill meu, pujar-lo, protegir-lo, estimar-lo! Per ell, per ell no més he viscut; que si arribava a perdre-l...

CHESNEL (*mudant i tocant-li l'espatlla*). — D'aquí a vuit dies ja'l veurà llevat.

FLEURIOT. — Gracies a vostè, estimat doctor!...
Tots dos li deurem la vida.

ROSA (*entrant per l'esquerra*). — El nen s'ha despertat.

CHESNEL. — I està tranquil?

ROSA. — Ben tranquil.

FLEURIOT (*a Chesnel*). — Anem-hi, anem-hi!
(*Surten per l'esquerra*).

ROSA. — L'àngeló! Quan ha obert els ulls i m'ha vist allí, m'ha fet una rialleta més dolça! La primera que fa desde... desde... (*Truquen*).
Va... Ai, m'ha tocat el cor! (*Surt per la dreta*)

aixugant-se'ls ulls, i torna al moment, seguida de Jacquelina).

ESCENA VI

ROSA I JACQUELINA

ROSA (*espantada, apart*). — Ah! Déu meu! Què deu voler?

JACQUELINA (*molt emocionada*). — En Raimon? El meu fill? És cert que està malalt?

ROSA. — Fa quinze dies.

JACQUELINA. — Aïr vaig saber-ho per casualitat... una amiga que vaig trobar... He vingut corrents! Vui veure-li!

ROSA. — Se toparia amb el senyor.

JACQUELINA. — Ah!...

ROSA. — Pobret! Ha arribat ben bé a les tres pedretes.

JACQUELINA. — Déu meu!

ROSA. — Però ja pot estar tranquila: el perill ha passat i el metge 'n respon.

JACQUELINA. — El fillet del meu cor! (*Prenent una fotografia de damunt d'un moble.*) Sí Ell és!... Que ermós! que grassós!

ROSA. — Pas ara. Ai! si vegés com s'ha amagrit.

JACQUELINA. — Pensar que's podia aver mort lluny de mi!... que no l'auria vist mai més!... Fill meu! Fill meu! (*Besa freneticament el retrat*). Si'm deurà conèixer! (*A Rosa*). Que no se'n recorda, de mi?

ROSA (*esverada*). — Ai! El senyor!

JACQUELINA (*molt emocionada*). — Ah! (*Torna immediatament el retrat al seu lloc*).

ROSA (*escoltant*). — No... no es ell. Creia sentir-lo.

JACQUELINA. — Quina sotregada el cor! Què'm deurà dir? Ah! que'm perdoni, que se'm quedi, que no'm separi del meu fill!... Però... si's nega a rebre-m, si no'm vol, què serà de mi?... Ah, Rosa! com tremolo!

ROSA. — Pots ser fóra millor que li escrivís, an el senyor. Cregui-m. El sobtarà de tal manera, ara... l ell, de vegades, es tant brusc, tant terrible...

JACQUELINA. — Si en un mes li he escrit... tres cartes... i mai, mai m'ha respost!

ROSA. — No'n deu aver llegit ni una.

JACQUELINA (*amb neguit*). — Jo'l vui veure! El vui veure!... No puc consentir que'm condemni així, sense sentir-me! No, no: m'ha estimat massa per no estimar-me encara. De quan en quan, no'n parla, de mi?

ROSA. — Mai, senyora.

JACQUELINA. — Com?... Mai?

ROSA. — Mai.

JACQUELINA. — Què va dir, què va fer, quan... quan vaig anar-men? Expliqui-m'ho si se'n recorda, Rosa.

ROSA. — Estava foll, senyora! Se va passar una pila de dies tancat a l'escriptori, sense voler veure ningú. Sovint, jo escoltava, i'l sentia plorar, gemegar... Estava esgarrifada!... Un

vespre, vaig veure que cremava papers, cartes, fotografies. Serien records de vostè, per què plorava, plorava, mentres ho tirava al foc!

JACQUELINA. — Oh! Si jo 'u aguéssabut! Si jo 'u aguéssabut!

ROSA. — Crec que, si encara viu, es gracies al seu fill! Se'l en va dur amb ell, i no'l deixava nit ni dia!... Per fi, va sossegar-se, va reempendre la vida de costum. Després vam mudar-nos. I aquí 'ns té. (*Pausa.*)

JACQUELINA. — No'i ha remei, l'aig de veure!... Vagi, Rosa (l'hi demano per pietat) : digui-li que una persona, que una senyora... Però, sobre tot, res de que soc jo... que no'u arribi ni a sospitar!

ROSA. — Comprenc... comprenc.

JACQUELINA. — Vagi, Rosa, vostè que ha sigut tant bona amb mi!...

ROSA (*apart*). — Poëbra dòna!

(*Surt per l'esquerra.*)

ESCENA VII

JACQUELINA, SOLA

Emocionadíssima, folla, s'asseu, s'aixeca, sospira, torna a pendre la fotografia del nen, i la besa amb ardor.

JACQUELINA. — Oh, amor meu! Fill del meu cor!

Com t'estimo!... Com... (*Fleuriot entra per l'esquerra*) Oh! Déu meu!... Ell!

ESCENA VIII

JACQUELINA I FLEURIOT

FLEURIOT (*espalmat*). — Tu, Jacquelina!

JACQUELINA (*tremolant*). — Sí, jo!

FLEURIOT (*furiós*). — Vés-ten!

JACQUELINA (*suplicant*). — Llucià!

FLEURIOT (*avençant contra ella, amenaçador*). —
Vés-ten!

JACQUELINA. — Escolta-m.

FLEURIOT (*amb ira creixent*). — Vés-ten!

JACQUELINA (*umilíssima*). — Bé, sí, me n'iré...
t'ho prometo, sí... però escolta-m!

FLEURIOT (*s'esforça en dominar-se, ho conseg teix
i després d'una pausa, parla serenament, fret
i decidit.*) — A veure, digues! Cuita. Què vols?
Què m'has de dir? Enllestim!

JACQUELINA. — Perdona-m.

FLEURIOT. — No!

JACQUELINA. — Perdona-m! Oblida!

FLEURIOT. — Oblidar! Jo! Fa dos anys, dos, que
tinc aquí, aquí, aqueixa visió que'm mata: tu,
tu, en braços d'un altre! I 'm demanes que
oblidi!...

JACQUELINA. — T'ho prego, t'ho suplico.. en nom
del nostre fill!

FLEURIOT. — Calla, calla: no parlis d'ell! T'ho proibeixo. Ja no'i tens dret! Es meu: meu no més, meu! Vas pensar-hi en ell, quan vas anar-ten? Per què'l deixaves?

JACQUELINA. — Estava boja!

FLEURIOT (*ironic*). — Això! La resposta que ja esperava! «Vaig trair el meu marit, vaig abandonar el meu fill: estava boja! Vaig fugir com una lladra, arrabaçant tota la felicitat d'aquesta casa, per cercar, fòra d'ella, el pler i la disbauxa, i vaig divertir-me! Sí: estava boja!» Es ben comodo!

JACQUELINA. — La pura veritat es!

FLEURIOT. — Anem! La vida onrada t pesava. Ja'n tenies prou, de mi. És que t'estimaves l'altre! Aquesta es la veritat, aquesta! (*Amb rabia.*) Confessa-u! Confessa-u! Tu l'estimaves! Tu l'estimaves!

JACQUELINA. — Me va menaçar amb matar-se davant meu.

FLEURIOT (*ironic i amb rabia concentrada*). — I tu t'ho vas creure!... Ja què significava jo? Jo, que t'adorava!... I'ns vam casar per amor! Car tu també m'ho deies, a mi, també, que m'estimaves! Oh!

JACQUELINA. — Si, que t'estimava.

FLEURIOT. — Encara gosaras...

JACQUELINA. — Oh, sí! Dic la veritat: t'ho juro. Hi ha agut un mal-entès, re més!... I tu no'n tens cap culpa, no. Recorda-ten: tu m'estimaves a la teva manera... amb passió, amb idolatria... però reduint-me a esclava teva.

Oh, sí! que mai vaig ser per a tu la teva amiga, mai vas saber tenir amb mi una expansió dolça, mai vas descobrir-me els tresors de la teva ànima... privant-me així de que jo't revelés els del meu cor. Al costat teu, jo'm sentia sola, sempre sola: estimant-te, sí; però tement-te!... Tu tant enterc, tant rigorós; i jo amb tanta set com tenia de divertir-me, de rialles, de jocs! No'ú veus? Va ser l'avorriment que va guanyar-me!... Tu no te n'adonaves: el treball, les teves ambicions, te distreien. A mi'm deixaves sense re, re! I jo era una criatura; apenes tenia vint anys; sí, apenes! Oh! pensa-i, pensa-il (*Agenollant-se als peus d'ell*). Llucià, perdona-m! Me'n penedeixo amb tota l'ànima!... Perdona-m!

FLEURIOT (*afluixant*). — No! no es possible!

JACQUELINA. — No só dolenta: t'ho juro!

FLEURIOT. — Aquí, ja no'í tens lloc.

JACQUELINA. — Ah! Per què vaig fugir? Tu m'auries mort! Tot s'auria acabat. Pietat, Llucià! Pietat!

FLEURIOT (*flaquejant*). — Es inútil! Separennos Es precís! Ho has de comprendre tu mateixa.

JACQUELINA. — Què seria de mi? No'ú veus?

FLEURIOT (*ironic*). — Te'n tornaràs amb ell... amb l'altre... amb aquell que's volia matar per tu!

JACQUELINA. — Ja es mort!

FLEURIOT (*furiós i ironic*). — Ah! Vet-aquí per què tornaves!

JACQUELINA (*esborronada*). — Oh! no: per re d'això!

FLEURIOT. — Ja'u comprenc, ara!

JACQUELINA. — Es per en Raimon, pel meu fill!

FLEURIOT. — I jo, que he estat ja a punt de creure-la, infeliç de mi! Jo, creient en les teves farces i en el teu penediment!...

JACQUELINA. — Mai, mai, m'auria atrevit a venir si...

FLEURIOT. — Es mort!

JACQUELINA. — T'ho vaig escriure...

FLEURIOT. — I llavors vas pensar en mi, i vas creure que l'estupid del teu marit estaria tot joiós de tornar-te a prendre: no?

JACQUELINA (*amb passió*). — Lo que he volgut es reveure-t, reveure'l meu fill! L'anyorança de vosaltres dos me consumia! No'u veus que desfetaestic? Oh, lo que he sofert, Lluçià! lo que he sofert!

FLEURIOT. — Acabem: prou fingiments.

JACQUELINA. — Dô-m el meu fill!...

FLEURIOT. — Ja't té oblidada.

JACQUELINA. — Deixa-me-l veure, bcsar-lo.

FLEURIOT. — Te creu ja morta.

JACQUELINA (*esborronada*). — No, no!

FLEURIOT. — T'hem esborrat ja de la familia.

JACQUELINA (*fora de sí*). — No diguis això! Oh! no es possible! Lluçià: tu m'has estimat... recorda-ten. Jo só la teva dòna, la teva dòna. T'he donat un fill!...

FLEURIOT. — Per a ell i per a mi, tu ja no ets al món!

JACQUELINA (*plorant*). — Però... Déu meu! què puc dir-li? què puc fer per tocar-li'l cor, per convence-l? Llucià, per Déu! Te prometo tota una vida d'expiació, d'arrepentiment!...

FLEURIOT (*empenyent-la brutalment cap a la porta*)
— Fòra d'aquí!

JACQUELINA. — No'm prenguis el fill!

FLEURIOT. — Fòra d'aquí!

JACQUELINA. — Seré la teva esclava, la teva umil esclava! No'm queixaré! Però que jo pugui veure-l, que jo'l pugui besar!

FLEURIOT (*tot foragitat*). — Eu, ja! Acabem!
(*empenyent fort.*)

JACQUELINA. — Aussili! Llucià! Raimon! Fill meu! Fill meu!

(*En Fleuriot la planta a fòra per la dreta, i tanca la porta. Abatut per l'emoció, s'aguantava per la paret fins a caure en una cadira.*)

ESCENA IX

FLEURIOT, DESPRÉS ROSA I CHESNEL

FLEURIOT. — Tot s'ha acabat! Ja es fòra. I estima-la encara! Però no la veuré més! Oh, si. Així ha de ser! Ella, aquí, al costat den Raimon! Oh, No! Seria abominable! Ni puc, ni dec. Ah! No pararé, no pararé fins aver-te arrencat del meu cap i del meu cor! (*A Rosa, que entra per la dreta.*) Què? Què vol?

ROSA (*de primer timidament, després resolta*). — Senyor, permeti-m: lo que acaba de fer, jo no li abono.

FLEURIOT (*durament*). — Com! Cuidis de vostè. Veiam!

ROSA (*amb sentiment marcat*). — No es de bon cristià... i un dia li sabrà greu! Vostè no es prou dolent per obrar així...

(*En Chesnel entra per l'esquerra*).

FLEURIOT (*a Rosa*). — Retiri-s, Rosa.

(*La Rosa se'n torna per la dreta*).

CHESNEL. — No's pot desitjar més! El menut ja demana menjar! Bon senyal! Ja he donat les meves instruccions a la monja: llet i tres cullerades de sopa cap al mig-dia: re més! Jo tornaré a les cinc. (*Notant la cara trasmudada den Fleuriot*). Què es això? Què té? Què li passa que tremola així?

FLEURIOT. — Ai, amic meu! Si sabés la que acabo de passar! La meva dona.. l'he tornada a veure, aquí, adés mateix!

CHESNEL. — La seva senyora, aquí?

FLEURIOT. — N'acaba de sortir! Comprèn ara, la meva emoció, l'enrabiada? Hi ha agut un moment que, de poc, la mato.

CHESNEL. — Calma! calma!

FLEURIOT. — M'ha vingut al pensament tot el passat: goigs, dolors, lo molt que l'estimava i lo molt que he sofert! Ah! Me creia més fort?

CHESNEL. — No'i pensi més, vaja.

FLEURIOT. — Sí, te raó! Més valdrà no pensar-hi, oblidar! (*Ironícament*). I sab per què hatornat?

Per què se li ha mort l'altre! Es admirable!

(*Rosa entra per la dreta*).

ROSA. — Hi ha'l Sr. Noel.

FLEURIOT (*procurant asserenar-se*). — Ah! Que centri! (*La Rosa surt. Pausa, i, després a Chesnel*). — Es un antic amic meu que estimo molt a qui ja creia mort! Un altre malmès com jo, també.

(*Noel entra per la dreta*).

ESCENA X

FLEURIOT, CHESNEL I NOEL

NOEL (*alegrement*). — Sí, sí, jo só, jo!

FLEURIOT. — Oh, bon Noel!... quant m'alegro de veure-t!... En cos i ànima, eh? Viu? Ben viu? (*L'abraça, e'ls presenta*). — El meu amic, doctor Chesnel.

NOEL (*saludant*). — Tinc molt pler en..

FLEURIOT. — Ja li pots dar una bona encaixada: m'acaba de salvar el noi.

NOEL (*encaixant amb Chesnel*). — Li agraeixo molt, doctor: tot lo que es un goig pel meu amic Fleuriot, ho es també per a mi.

FLEURIOT (*a Noel*). — Doncs... digues: i el teu suïcidi?

NOEL (*alegrement*). — Errat, noi.

FLEURIOT. — Com van dir, doncs, els diaris, que t'avien enterrat allà, al Pircneu?

NOEL. — Se van precipitar un xic.

FLEURIOT. — Però; tu no't vas clavar dues bales al cap?

NOEL. — Sí, dues, dues. Però's veu que me'n calien tres. Sempre ho he dit, que só dur de closca!

FLEURIOT (*a Chesnel*). — Lo que has sigut sempre: enamoradiç i fogós com un cuet!... Quina alegria que'm vas donar amb la teva carta. N'avies sortit amb vida i't tornaria a veure!

NOEL (*a Chesnel*). — Sempre 'ns hem estimat com germans: no'i ha pas ome més recte: potser massa i tot. I el cor que té! Bah! prou que'u deu saber vostè, que veig que són amics.

CHESNEL. — Ja'u crec! Vaja, expansionin-se, que jo ja me n'anava (*A Noel*.) Servidor de vostè.

NOEL (*estrenyent-li la mà*) — M'he alegrat molt de concixe-l.

FLEURIOT. — Fins a les cinc?

CHESNEL. — Sí: abans de dinar tornaré. D'aquí a la tarda, senyors.)

(*Surt per la dreta*).

ESCENA XI

FLEURIOT I NOEL

NOEL. — Veiam: deixa-t contemplar una mica. (*Observant-lo*). — Pobre Llucià! Veig que la mà del temps tampoc ha sigut gaire compasiva amb tu.

FLEURIOT. — Ome, jo ja só vell.

NOEL (*alegrement*). — Tant con vell! Però que comences a semblar-ho, sí. Quants anys tens, ara? Quaranta?

FLEURIOT. — No: trenta-cinc!

NOEL. — I bé! No te'n farien pas més de quarantados.

FLEURIOT (*somrient*). — Gracies!

NOEL. — Això sí que es parlar d'amic: eh?

FLEURIOT. — Quan jo penso que feia ja més de cinc anys que no'ns veiem!

NOEL. — Nosaltres, els inseparables!

FLEURIOT. — I que coses, en cinc anys!

NOEL. — Tots aquells somnis de joves! Te'n recordes?

FLEURIOT. — Que lluny són!... Espero que esmorzaras amb mi?

NOEL (*alegrement*). — També 'u espero jo, ome!

FLEURIOT. — No'í ha, sinó, que'ns aurem d'entaular a quarts d'onze.

NOEL. — Quan vulguis. Jo sempre tinc gana!

FLEURIOT. — El meu Tribunal obre a les dotze.

NOEL. — Ah! Tens raó, que ets magistrat substitut: eh!

FLEURIOT. — Ja fa un any i mig.

NOEL. — Substitut a París. Una posició envejable!

FLEURIOT. — D'això sí que no me'n puc queixar! I tu? Conta-m, conta-m! Què va ser? Digues. Com es que't volies matar? Alguna dòna: eh?

NOEL (*un xic apurat*). — Sí: faldilles!

FLEURIOT. — Vaig suposar-ho. Ja feia temps que jo reparava...

NOEL (*alarmat*). — Què? Que reparaves, dius?

FLEURIOT. — Que avies perdut aquella alegria, aquell esclat teu de vida i de bon umor; que anaves tot capficat, tot consirós; que passaves setmanes senceres sense deixar-te veure!...

Es a dir, que estimaves una dòna?

NOEL. — Bojament!

FLEURIOT. — I ella't va trair?...

NOEL. — Ella? Mai va saber-ho.

FLEURIOT. — No li vas dir mai?

NOEL. — Mai.

FLEURIOT. — Per què? Es que no era lliure?

NOEL. — N'estimava un altre! Quan vaig saber que ella s'avia casat i que per a mi era cosa definitivament perduda, ja no vaig pensar sinó en suprimir-me, en desaparèixer del món.

FLEURIOT. — Pobre Noel!

NOEL. — Però no'n vaig saber prou. Vaig errar la punteria!... Tres mesos després ja estava bo, vaig acceptar la participació d'un gran negoci de pells, i me'n vaig anar al Canadà d'on he arribat fa vuit dies.

FLEURIOT. — I per què no m'escrivies? Veiam.

NOEL. — Omé! perquè jo volia que s'oblidés, que s'esborrés, que s'esvaís el meu record! No avien els diaris esbombat el meu suïcidi? No se'm creia mort? Doncs... prou.

FLEURIOT. — No t'has casat pas, per aquelles terres?

NOEL. — Cah! Jo? Mai.

FLEURIOT. — Es a dir que encara l'estimes?

NOEL (*passat un moment de dubte*). — No vui patir per cap més dòna. I, ademés, que ja só massa gran, ara!... I tu? Dignes, dignes: ets ben ditxós?... Te vas casar amb la Jacqueline... la Linot, que li deiem: te'n recordes?... Que tal? Ha canviat gaire? Que guapa que era! que alegre! Un xic bogeta i tot! De vegades, fins... m'alarmava, vès!... Però al teu costat se deu aver sentat, força: eh? Ara ja me la figuro tota una senyora reposada. I que'us devcu estimar: veritat? (*En Fleuriot romp a plorar*). I ara! Llucià! Què tens?... Llucià!...

FLEURIOT. — No re, no re... No'n facis cas! He estat quinze dies amb el noi si's mor no's mor... sempre amb la por de perdre-l... i, ja'u comprendras... tot me commou. Són els nervis.

NOEL. — Què dius? Pobre!... Però n'heu sortit bé, al menos?

FLEURIOT. — Sí: hem vençut. En Raimon ja està salvat.

NOEL. — I quants anys té, ara, aquest nen?

FLEURIOT. — Quatre.

NOEL. — Oh! ja es un personatge!... No n'heu tingut cap més?

FLEURIOT. — Cap més.

NOEL. — Ensenya-mel: a veure.

FLEURIOT. — Més tard, després d'esmorzar: fa poc s'ha tornat a dormir.

NOEL. — Escolta: no avisis pas a la teva dòna, eh? Vui veure què dirà quan me li presenti.

FLEURIOT. — Oh! no es aquí... no la veuras pas!

NOEL. — Ah! Ha sortit?

FLEURIOT. — Va anar-sen.

NOEL (*sorprès i recalcant*). — Que se'n va anar, dius?

FLEURIOT. — Se'n va anar... ja fa dos anys... (*violentament*) amb el seu amant.

NOEL (*amb dolor*). — Ah! l'infeliça! Desventurada!

FLEURIOT. — La compadeixes?

NOEL. — Qui més de plànyer que ella?

FLEURIOT. — I jo? jo, que l'idolatrava i que ja veus com m'ha deixat: amb l'ànima plena de fel? I jo, que ja só vell abans d'ora, com tu mateix m'has dit? No'l veus, ara, el perquè?

NOEL. — Pobre Lucià! Sí que'm fas llastima!

FLEURIOT. — Ah! Si sabessis la vida que rocego consumint-me de rabia i gelosia, no somiant sinó venjances i atormentat pel record de la felicitat perduda!

NOEL. — Malaguanyada Linot! Que de dolenta no n'era: frivola sí, superficial, boja pel luxe, per divertir-se! La vida austera se li faria irresistible!... I tu no vas reparar res? No sospitaves?

FLEURIOT. — Re, re. L'estimava... vivia confiat!

NOEL. — Bah! coratge, ome, coratge! Te queda'l noi. I, després, que... qui sab?... potser vindrà dia que ella plori de debò el mal que ha fet i que, rosegada pel dolor de la seva culpa, torni aquí umiliada, penedida.

FLEURIOT. — Ja ha tornat.

NOEL (*immediatament*). — Què dius ara! L'has tornada a veure?

FLEURIOT. — Fa un moment, aquí mateix! Aquest atreviment ha tingut!

NOEL. — Per què? Què volia?

FLEURIOT (*amb indignació*). — Oh! poca cosa! Senzillament, que jo la perdoni! que oblidí! que me la torni a ficar a casa entre 'l meu fill i jo!

NOEL (*neguitós*). — Y tu... què li has respost?

FLEURIOT. — Jo? L'he tret.

NOEL (*a l'acte*). — Com? No, tu no has fet això!

FLEURIOT. — Uy! si'u he fet!

NOEL. — Fleuriot! Sabs lo que has fet? L'ira t'ha cegat! Demà t' doldrà de veres!

FLEURIOT. — L'he tret ignominiosament... la miserable!

NOEL. — Culpable tu ha estat, sí, molt culpable; però... un cop penedida...

FLEURIOT. — Anem, omc!

NOEL. — Com auria tornat, si no?

FLEURIOT. — No vui semblant dòna a casa.

NOEL. — Es la teva!

FLEURIOT. — Al costat del meu fill!...

NOEL. — Es el seu! I tu goses separar-los? Tu la llences, en lloc de recullir-la? Tu la perds, en lloc de salvar-la?... Que no'u veus que es un crim, això? un crim odiós, que t' remordirà tota la vida!

FLEURIOT (*ironic*). — Si't sembla!

NOEL. — Tu n'ets responsable: entén-ho bé.

FLEURIOT. — Jo?

NOEL. — Tu, sí! Vulgues-ho o no, d'aquí endavant tu seras responsable dels actes o bogeries

d'aqueixa pobra dòna, llençada pel teu orgull a la miseria i a l'ignominia!

FLEURIOT. — Ho he fet en ple ús del meu dret.

NOEL. — El teu dret?

FLEURIOT. — Sí.

NOEL. — Qui te l'ha dat? Ningú 'l té, el dret d'imposar una pena irreparable! I abans, vès si tens la consciència prou neta tu, que't puguis mostrar inclement i crudel fins a tal punt.

FLEURIOT. — No'm remordeix de re.

NOEL. — Quin examen n'has fet? No més parles dels teus drets, tu. I els teus devers? Recorda-t de quant joveneta, de quant inexperta era, llavors, la Jacquelina! Ja la vas guiar, tu? Ja't vas cuidar de preservar-la i protegir-la prou? Ja't vas prendre, al menos, la molestia d'estudiar quines eren les seves aficions, què desitjava?... Tu volies que ella 't fes feliç! Però, de fer-la'n an ella, te'n preocupaves, tu? La teva rigidesa de caracter, va saber-se emmotllar ni un moment amb la frivolitat dels seus pocs anys? I ara, perquè ella t'ha claudicat, perquè ella ha ferit el teu amor propi de marit, la lences al carrer? Ah! No diguis que l'estimaves!

FLEURIOT. — Déu del Celi si l'estimava!

NOEL (*exaltant-se*). — No es veritat!

FLEURIOT. — Noel!

NOEL. — No, que no l'estimaves! L'amor es més fort que l'odi. Re l'atura: va fins al perdó, fins al sacrifici! No, mil voltes no; a la Jacquelina,

tu no l'estimaves. Tu't vas enamorar del seu físic, de la seva gracia, dels seus atractius : no li sabies perdonar els seus flacs.

FLEURIOT. — Estas fent frases! En el meu lloc, totom auria obrat com jo! Tu mateix, què auries fet? Posa-t la mà al pit.

NOEL. — Que què auria fet? (*canvi*). No'u sé.

FLEURIOT. — Ah! Ja'u veus.

NOEL (*amb tristot*). — No deixo de ser un ome com tu mateix! Però... lo que s'auria de fer, sí que'u sé.

FLEURIOT. — Perdonar? No m'ho demanis... És superior a mes forces!

NOEL (*amb convicció*). — Vine-m aquí. Tu que ets magistrat, diga-m: quan judiques a un malfactor, no vols que'l castig sigui proporcionat al delicte? Doncs com, an aquesta infelixa, que t'ha estimat i que t'ha donat un fill, per castigar-la d'un manquement que ella mateixa reprova, d'un engegament que't confessa, la condemnes, segurament, al vici, probablement a la desesperació, a la miseria, a la mort?

FLEURIOT. — No exagerem!

NOEL. — Sí? Què vols que faci, ella? Com podrà mantenir-se? Hi has pensat en això? Cah! Ni t'ho has preguntat tant sols. No. I a fe que valia la pena! I tu't tens per ome onrat, per marit model, per pare intatxable? (*Canviant i amb energia*). Doncs bé: el dever que tu defuges, l'accepto jo: jo'l compliré.

FLEURIOT (*sospitant*). — Què vols dir?

NOEL. — Que'l lloc que tu li negues, el trobarà ella a casa meva. Jo li consagraré la meva vida, sens voler re més... m'enténs?... re més que'l veure-la consolada i tranquila.

FLEURIOT (*després de rumiar i de sobte*). — Ah! Dignes, Noel! Es ella, la que estimaves?

NOEL (*adolorit*). — Sí! ella!... A tu, amic meu, germà meu, jo no podia disputar-te-la. Jo l'estimava més que tu i millor que tu!

(*Pausa*).

FLEURIOT (*molt emocionat*). — Sí: tens raó! He obrat malament! Dignes: què aig de fer?

NOEL. — El teu dever.

FLEURIOT. — El compliré. Te juro que'u faré! Aniré a cercar-la jo mateix. Me la'n tornaré aquí a casa... i la perdonaré de cor!

NOEL. — Vine als meus braços!

(*S'abracen fort.*)

TELÓ

ACTE SEGON

Vint anys després, a Burdeus.

Cambra vulgar d'una fonda senzilla. Armari de mirall, calaixera, taules, cadires, un llit, gran cadira de braços, xemeneia, etc. Una porta al fons i una altra a l'esquerra.

ESCENA I

LAROQUE, JACQUELINA I VÍCTOR

(entrant pel fons: Jacqueline amb un sac de mà i un paraigua, Laroque i Victor portant un bagul i una maleta).

LAROQUE *(alegre i bromejant)*. — Ja som al camaril?

VÍCTOR. — Sí, senyor: es l'única cambra que'ns queda.

LAROQUE. — El seu luxe no 'm sembla oriental!

JACQUELINA (*indiferenta, afadigada, lassa*). —

Què més té aquesta que una altra?

LAROQUE. — I com que tampoc hi aurem d'arrè-
lar, me sembla!

VICTOR (*obrint la porta de l'esquerra*). — Aquí,
tòcador i armaris.

LAROQUE. — Prou gran? (*Guaitant-lo*). — Ah, si,
suficient! Fiquem-hi 'l bany, vaja.

(*Ell i el cambrev l'hi fiquen*).

JACQUELINA (*deixant-se caure a la butaca després
d'aver-se tret el barret i l'abric. Porta ls cabells
curts i caragolats*). — Déu meu! Que cansada
estic!

(*Laroque i Victor tornen*).

LAROQUE. — No ha vingut pas ningú a pregun-
tar per mi?

VICTOR (*traient-se una targeta de la butxaca*). —
Com vostè no fos el Sr. Laroch...

LAROQUE. — El mateix: Frederic Laroch.

VICTOR (*donant-li la targeta*). — Deu fer cosa
d'una ora que aqueix senyor el demanava.

LAROQUE (*llegint*). — «Arseni Périssard, antic no-
tari».

VICTOR. — Ha dit que tornaria.

LAROQUE. — Molt bé. Ja'l faran pujar.

VICTOR. — Al senyor i a la senyora no se'ls ofe-
reix re més?

LAROQUE. — Un pernod.

VICTOR. — Serà servit.

LAROQUE. — I cigarrets.

VICTOR. — A l'acte.

(*Surt*)

ESCENA II

LAROQUE I JACQUELINA

LAROQUE (*vel'egint la targeta*). — «Arseni Perrissard, antic notari!» Que extrany! Quan jo'l vaig deixar era actuari! (*Llegint*). «Negocis litigiosos, encarrechs delicats, agències de tota mena. Casa de confiança!»

JACQUELINA. — Tant mateix, millor s'està aquí que no pas en aquell barcot tant brut!

LAROQUE — (*Tot parlant, va buidant-se les butxaques de l'abric, deixant damunt la calaixera les coses que's treu, i entre elles, un revolver*). — Per fi 't deixes sentir? Ja era ora! Vaja, ja estas contenta! Ja tens lo que volies. Ja som a França, la teva estimada França, aon no 't veies l'ora d'arribar.

JACQUELINA. — Als vint anys de ser-ne fòra!...

LAROQUE. — Sí, ja... fa dies per a que no'i trobis trasmudacions!

(*Durant lo restant de l'escena, ell va i ve del recambró on se rentala cara i les mans, sortint a parlar tot aixugant-se*).

JACQUELINA. — Desgraciadament, re, ni ningú, aurà canviat tant com jo.

LAROQUE. — Ho dius pelsteus cabells? Txe! Que't creus que ets la primera a qui'ls han tallat? Després dels tifus, ja es cosa sabuda! I no't pensis: jo trobo que'ls cabells així, curts i

caragolats, encara t'escauen: sembles una altra!... un nyebit dels més *salaos*.

JACQUELINA. — Ah! Si tot se reduís als cabells, rai! Quan penso en lo que encara era a l'anar-men... i en lo que avui soc!

LAROQUE. — I si't fa pena, no'i pensis, dòna!

JACQUELINA. — Prou valdria més. Ja tens raó!

LAROQUE. — Dimoni! Lo que està fet, ja està fet, no es això? Ja no té adob. A què, doncs, posar-se cap pedra al fetge pel passat? Prou que amoïna 'l present. Creu-me, maca: no gemeguis, que d'altres n'hi ha de més malastrugues que tu, encara!

JACQUELINA. — Dificilment.

LAROQUE (*bromejant*). — Per de prompte, ja fa mig any que ets el meu estimat romanço. I't sembla poc, això?

JACQUELINA (*enagenada*). — Vint anys era! Encara jove, guapa...

LAROQUE. — Després, que, a la llum artificial encara fas goig.

JACQUELINA. — Tenia un marit, un fill! Avui... re! No'm queda re!

LAROQUE (*fent-li moixaines*). — Vaja Bibi!... I doncs que no só *ningú* jo?

JACQUELINA (*bruscament*). — Fuig! No'm toquis! No estic per bromes!

LAROQUE. — Prou que'u veig, que'l cel se torna a ennuvolar. La senyora té'l dia brufol. No està per brocs: oi?

JACQUELINA. — Si, no, tot me fa fastic. Per menos d'un centim daria la pell.

LAROQUE. — Això no, que val molt més! Vaja, nirvis altra vegada? Maleïtsiga! I no rumiis, caram! Que vas tenir posició, que un dia feies tro, i que ara vas de rebuig?... Què? Què vol dir? A qui no li passa això? Veïam! La vida es així. I un no s'ha d'encaparrar per això. Té! Jo, que t'estic parlant, doncs, jo, per a que'u sapigues, vaig arribar a ser dependent d'escrivania; i ni me n'alabo ni m'hi encaparro! No't perjudiquis la salut, dòna, i segueix la meva maxima: «Pren el temps com se't presenti i el diner allà on el trobis». Lo positiu... veus?... (*ensenyant-ne*) es això: *peles, peles!* Lo demés, falornia pura!

JACQUELINA. — Oh! prou que'u sé que pel diner ets capaç de tot, tu!

LAROQUE. — Més val això que'l no ser capaç de re! (*Truquen*). Endavant! (*Entra en Victor portant una safata plena de gots i ampolles*).

ESCENA III

Els mateixos i Victor

VICTOR. — L'absenta que demanaven.

LAROQUE. — Molt rebé. (*A Jacquélina*). Això 't posarà a to! Alça, barreja-u ambles teves blanques mans, pitera. (*La Jacquélina prepara les dues absentes*). I els cigarrats?

VICTOR. — Aquí 'ls té, senyor.

LARQUE. — *All right*¹ (*A Victor.*) Diques: que es gaire alegre, això? S'hi pot divertir, un, a Burdeus? (*Fuma*).

VICTOR. — Què li diré? N'hi ha que sí que s'hi diverteixen, i n'hi ha que s'hi avorreixen.

LARQUE. — Ben fet! No't comprometis, noi!

VICTOR. — El senyor i la senyora dinaran a l'*hó-tel*?

LARQUE. — Que tal es la taula?

VICTOR. — N'hi ha que'ls agrada, i d'altres que se'n queixen.

LARQUE. — Gracies, ome! Amb tu, al menos, un s'instrueix.

VICTOR. — La taula rodona es a les set.

LARQUE. — Molt bé.

VICTOR. — Si'ls cal re, truquin. Veu el botó? A mi un pic; a la cambrera dos.

LARQUE. — Mil gracies!

VICTOR. — Han enllestit, de l'absenta?

LARQUE. — Nooo; deixa la botella, noi. (*Sentenciés*). Mai s'ha de retirar cap botella que no sigui buida.

VICTOR. — Oh! A mi sí que m'es igual!

LARQUE. — Sí? Doncs a mi no! (*Victor se'n va*).
Quia tipo! (*rient*).

1) Se pronuncia *el rail*.

ESCENA IV

LAROQUE I JACQUELINA

JACQUELINA (*oferint-li una copa*). — Tè.LAROQUE. — Hum! Quin perfum! (*Beu*).JACQUELINA (*en avent begut*). — Sí que es bona!LAROQUE. — I s'ha de dir: tu' i tens la mà trencada, en això de preparar begudes! Un ne beuria fins l'en-sent-demà. (*Fumen tots dos*).

JACQUELINA. — Quc'ns hi estarem molt, a Burdeus?

LAROQUE. — No'u sé: depèn den Perissard: quan agi parlat amb ell t'ho podré dir.

JACQUELINA. — Qui es aquest Perissard?

LAROQUE. — Ja t'u vaig dir: un exprincipal meu.

JACQUELINA. — Sí, l'actuari. Però... quina mena d'aucell?

LAROQUE. — Ui! quin esparver! Potser massa temerari i tot... però que's té'l Codi pel cap dels dits, ei! Quan jo li vareig escriure, dos mesos enrera, exposant-me a fer-men el *sello* i tot... sabs?... jo pensava: «Cah! no't pendrà pas!... o perquè no necessitarà ningú... o perquè'l tindran fent trinyella a l'ombra d'algun estaro... o potser perquè ja estarà festejant Canaques a Nova Caledonia!... Caram! I re d'això!... Veig que gamba com els altres, veig que'm maco 'm promet feina, i veig que encara'm

bestreu mil endoles pels meus gastos de viatge! Mil francs! Mil francs! Ja't dic jo que, al veure aquell bitllet blau, blau me vaig quedar jo. Oh! es que una generositat aixís no es gens natural, ei! I en ell, que no podrà pas lligar els goços amb llonganices! No dono pas en què'm voldrà empleiar! no 'u sé!

JACQUELINA. — No ten fiis massa: creu.

LAROQUE. — Que't penses que bado? Ja lluco jo. (*Truquen*). Calla!... Sí: truquen! Endavant Ell, de segur!

(*Perissard i Merivel entren pel fons*).

ESCENA V

ELS MATEIXOS, PÉRISSARD I MERIVEL

PÉRISSARD. — D. Frederic Laroch?

LAROQUE (*a Jacquélina*). — El mateix! (*Encaixant*). Celebro molt! Cristo! Vostè ha posat panxa!

(*Perissard i Merivel se miven i esclaten a riure*).

PÉRISSARD. — Cah! Es postiç, un ventre postiç.

LAROQUE. — Ja entenc! per anar més abrigat.

PÉRISSARD. — No: per inspirar confiança! Els prims no n'inspiren: ho he reparat! Els grossos sí! (*Saludant a Jacquélina*). Senyora...

LAROQUE (*presentant-la*). — La de casa!

PÉRISSARD (*presentant en Merivel*). — El Sr. Me-

rivel, antic professor de retòrica, amic i actual soci meu.

LAROQUE. — Celebro, senyor! Però seguim, seguim. (*S'asseuen*). I deixi-m començar per donar-li les gràcies, principal.

PÉRISSARD. — Què? Pels mil francs que li vaig enviar?

LAROQUE. — Sí, senyor; veli-aquí de que'n dic jo un bon pensament.

PÉRISSARD. — Llegint la seva carta m'ha semblat que vostè no nadava en l'abundància!

LAROQUE. — No, certament! Ben cert!

PÉRISSARD. — I vaig creure prudent facilitar-li la tornada a França.

LAROQUE (*vient*). — I si me'ls agüés polits?

PÉRISSARD. — Jo'ls auria perduts! Però mai m'ho vaig témer: ja'l conec jo a vostè, estimat Laroque, i sé que vostè es massa... massa...

LAROQUE. — Onrat..

PÉRISSARD. — Sobre tot massa viu per fer semblant bestiesa. Què creu mil francs, al costat de la posició que jo li oferiria?

LAROQUE. — Es a dir que es bona: oi?

PÉRISSARD. — Magnífica. Pregunti-u an en Merivel.

MERIVEL. — De primera!

LAROQUE. — Ja friso per saber...

JACQUELINA (*aixecant-se*). — Permetin-me, senyors. (*A Laroque*). Me'n vaig a desfer el bagul i a omplir els armaris.

LAROQUE. — Vés, filla, vés!

(*Jacqueline surt per l'esquerra*)

ESCENA IV

LAROQUE, PÉRISSARD I MERIVEL

PÉRISSARD. — Parlem-ne, ara?

LAROQUE. — Apa. De què's tracta?

PÉRISSARD. — Jo ja no faig d'actuari.

LAROQUE. — Ja'u sabia.

PÉRISSARD. — Si?

LAROQUE. — La seva targeta 'u diu: «Antic notari.» (*Entregant-li*). Tingui. Si la vol tornar a empleiar. L'estalvis sempre es bo. (*Périsard se la reembutxaca*). Doncs vostè fa de notari? (*Périsard i Merivel se miren i esclaten a riure*).

PÉRISSARD. — Nooo! Per inspirar confiança.

LAROQUE (*vient*). — També? Com el ventre positiç?

PÉRISSARD. — Ni més ni menos! Antic actuari... no es cap recomanació; mentres que antic notari...

LAROQUE. — Es un titol.

MERIVEL. — Per més que aquesta professió també agi vingut prou a menos, desgraciadament! Tot s'enruna, tot se perd! El tabellion, l'antic depositari de la fe dels nostres pares, aquell amic fermissim, aquell guia intatxable, aquell conseller generós, què s'ha fet? on es ja? Però on són les neus d'antany?

LAROQUE (*mofeta*). — Caram! Que bé parla, el senyor! (*Merivel saluda*).

PÉRISSARD. — Sí: devogades cansa, però d'ilustració'n té!... Doncs, vaig traspassar el despaig, i he fundat una agencia de negocis, que va admirablement.

LAROQUE. — Negocis... de... quina llei?

PÉRISSARD. — Oh! de tota mena! No'n refusem pas cap.

MERIVEL. — Mentres ens puguin deixar beneficis grossos, s'entén.

PÉRISSARD. — Però lo que més explotem es les relliscades, les febleses, els defectes i els vicis de la gent.

MERIVEL. — Lo qual es un medi profitós de corregir-los i castigar-los: *Utile dulci!*

LAROQUE. — No'u acabo d'entendre...

PÉRISSARD. — Ho comprendrà aviat. Si se sapigués ben bé lo que'i passa, a dins... ah! que poques cases hi auria respectables!

MERIVEL. — Qui no's dol interiorment?... Qui 'i ha? Qui 'i ha, que no agi fet alguna victima?

PÉRISSARD. — I fins les mellors families amaguen secrets esgarrifosos, la revelació dels quals causaria escandols irreparables, i la possessió dels quals... sab? val una fortuna!

LAROQUE (*alegrement*). — Ah! Recontris! Ja entenc! Exploten el preu del secret amb la menaça d'escandol. Fan lo que se'n diu *chantage!* Són mestres *chanteurs!*, bescantadors ó difamadors, com si diguessim!

PÉRISSARD. — Vaja! La paraulota!

MERIVEL. — Justiciers som nosaltres.

LAROQUE. — I no resulta perillós?

PÉRISSARD. — Per a nosaltres, no.

LAROQUE. — I vol dir que dóna?

PÉRISSARD. — Que si dóna? Quan vostè toqui 'l deù per cent dels beneficis que jo li daré a més del sou, veurà si dóna. L'ofici, ademés, no es penós ni gens difícil: únicament vol nas, tacte i discreció: re més que això. I a vostè, amic Laroch, ja vaig tenir ocasió de pendre-li el pols: ja'l conec bé. Se que no es sols intel·ligent, sinó que també es energic quan convé, i que la seva onradesa, per a mi indiscutible, no es d'aquelles que, al menor escrupol, ja tremolen.

MERIVEL. — Valenta estupidesa! *Ne quid nimis!* El zel no s'ha d'extremar; mai s'ha d'exagerar re.

PÉRISSARD. — I vostè no'm negarà que'l diner també li agrada.

LAROQUE. — No diré que no.

PÉRISSARD. — Doncs no n'hi mancarà! Ja li asseguro!... Bé: què'i diu? Accepta?

LAROQUE. — No, sí: la cosa es temptadora! El negoci no es pas del tot dolent. Però... sab?... com que jo acabo de... i, ara com ara, no voldria tornar a passar trifulgues...

PÉRISSARD. — Quines trifulgues, ome?

LAROQUE. — Veurà! Fins ei xai crida, quan l'escorxen!

PÉRISSARD. — Els nostres, de xais, no criden mai. Són tant mansois, que tenen orror instintiu al soroll i a cridar l'atenció pública.

MERIVEL. — La por a l'escandol es pedestal de la prudencia.

PÉRISSARD. — Ja'u veu: cap perill! L'agència, naturalment, la tenim a París! Però jo he vingut aquí per establir-hi una sucursal, que dirigirà 'l Sr. Merivel. Dintre poc, quan vostè ja estigui ben ensinistrat, jo li confiaré la direcció d'una altra sucursal a Marsella: llavors li doblaré 'l sou, i els seus beneficis seran de quinze per cent.

LAROQUE. — Queda acceptat.

PÉRISSARD. — Aixís ome!

MERIVEL. — No se'n penedirà, no.

PÉRISSARD. — Dispensi una pregunta important: no es pas casat, vostè?

LAROQUE. — Jo? I ara! què s'ha pensat?

PÉRISSARD. — Divinament, doncs!

MERIVEL. — De vegades, una dòna ja vé bé, però mai per certs negocis.

PÉRISSARD (*continuant*). — Hi ha agut un moment que m'ho temia, veient aquella fulana que era aquí ara fa poc.

MERIVEL. — Que per cert no es despreciable: bones formes, airosa, amb un no sé què d'aristocratic...

LAROQUE. — La vaig replegar a Buenos-Aires feta un drap brut. Una infeliç que s'embrutia amb la morfina, l'eter, l'opi... un munt de drogues, per oblidar, segons diu. Sembla que sí, que no es de baixa mà, no: que ha estat casada, i molt ben casada, amb tot un magistrat.

MERIVEL. — Tira!

PÉRISSARD. — Un magistrat? (*Resta rumiant*).

LAROQUE. — Sí; un substitut a qui va trair i que va llançar-la al carrer.

MERIVEL. — Quins costums, Senyor, la magistratura d'avui! Quins costums!... ¹ Oh D'Aguesseau, Lamoignon, Malesherbes!

LAROQUE (*convidant-los*). — Un pernod?

PÉRISSARD. — No: gracies!... Fa molt temps d'allò?

LAROQUE. — Vint anys, diu ella! Diu que, el mateix dia que'l marit la va plantar al carrer, ella se'n va anar a Inglaterra. Després s'ha arrocegat pel Estats Units, per Colombia, pel Brasil, un xic per tot; ara fent tronar i ploure, ara morint-se de fam. Quan jo vaig trobar-la, delirava per tornar a França i aquí l'he duta.

PÉRISSARD. — I, aquesta istoria, li ha contada ella mateixa?

LAROQUE. — Ella mateixa, un dia que avia pres un xic més d'eter que de costum. Perquè ella, que generalment peca de malmirrosa i callada, en carregant massa d'eter se descapdella, se dol de la seva mala-sort, s'enfutisma, i allà va tot. No crec pas que arribi a fer els òssos vells: té accidents, rodaments de cap; en fi, duu 'l core a dintre, sab? I, no 's cregui, en mig de tot es una bona dòna, gens dolenta- una malastruga, veli-aquí!

PÉRISSARD. — Estava pensant una cosa!... Que,

1) Llegeixi-s: Oh D'Aguessó, Lamoanyon, Mals-herbes!

si 'l seu marit, vint anys enrera feia de substitut a París, avui, pel cap més baix ha d'esser tinent fiscal.

MÉRIVEL. — O potser fiscal.

PÉRISSARD. — O qui sab si magistrat del Suprem.

MÉRIVEL. — Vaja, sí: dels grossos.

PÉRISSARD. — Vui dir que potser hi auria un negoci, un negociet bonic... i ben propi de la nostra especialitat.

LAROQUE. — Com?

PÉRISSARD. — Suposi-s que aqueix marit ocupa una gran posició en la magistratura: de segur que, per a que no arribés a fersc pública la trista situació de la seva dòna, afluiria la mosca, ome.

MÉRIVEL. — Té raó!... Bona idea, bona idea! (*A Laroque*). No n'hi falten mai! És admirable!

PÉRISSARD. — Que sab com se diu, el marit, vostè?

LAROQUE. — Això sí que no. Mai m'ho ha dit, ella.

PÉRISSARD. — Bé, no importa. Un magistrat substitut de París, que la dòna li va fugir... Ja 'l trobarem facilment.

MÉRIVEL. — Te sembla?

PÉRISSARD. — Ui! jòc de poques taules. El primer negoci de vostè, Laroque.

LAROQUE. — Procurarem no esguerrar-lo.

PÉRISSARD. — Apa, doncs: cap a París.

LAROQUE. — Quan?

PÉRISSARD. — Aquest mateix vespre, a les sis. Podrà dinar en el tren.

LAROQUE. — Molt bé.

PÉRISSARD. — Li confiaré alguns documents importants, que entregarà al meu secretari, i a les vint-i-quatre ores ell ja sabrà dir-li aquell substitut on para. Vingui-sen amb nosaltres, que li donaré diners i instruccions.

LAROQUE (*prenent el bolet*). — Ja estem anant-hi.

PÉRISSARD. — Entenem-nos: hi anirà sol, ch?

MÉRIVEL. — Re de dòna.

LAROQUE. — S'entén... I auré de tornar aquí?

PÉRISSARD. — D'aquí vuit dies.

LAROQUE. — Entesos! Ancem! (*Obrint la porta del fons*). Faci 'l favor. (*Périsard surt.*) Ara vostè, Sr. Merivel. (*Merivel i Laroque surten tot ensems que Jacqueline entra per l'esquerra.*)

ESCENA VII

JACQUELINA, SOLA

JACQUELINA. — Ja són fòra? Gràcies a Déu!... Ah! si m'hi pogués estar sempre, sola! Totom me fa nosa... Uf! quina vida! quina vida! (*S'asseu a la taula, treu del seu saquet una ampolleta d'eter i 'n beu un glop. Després se tira les cartes amb un joc que treu també del saquet. Al cap de poc, trenca 'l plor bruscament, i segueix plorant, de cap a la taula, fins que s'aixuga 'ls ulls i torna a preparar-se les cartes.*) No: no pot ser: no pot ser. Sempre la mateixa?

Vui tornar-ho a veure! (*Truquen a la porta del fons*). Endavant.

ESCENA VIII

JACQUELINA I FELICIA

FELICIA (*cambrega, que entra portant a la mà un registre*). — Perdoni si la destorbo, senyora. És per la petita formalitat de costum.

JACQUELINA. — Al moment! (*Acaba de tirar-se les cartes*). Quina formalitat, diu?

FELICIA. — La fulla de la policia.

JACQUELINA. — Ah! Sí. Ja pot escriure! (*Torna a beure etev*). Senyor i senyora Laroch, procedents de Buenos-Aires... i de pas per a París. (*Encén un cigarret*).

FELICIA (*acabant d'escriure*). — París... Gracies, senyora.

JACQUELINA. — Re més?

FELICIA. — Re més... (*Contemplant a Jacquélina*).
Ai-ai! Se tira les cartes, vostè?

JACQUELINA. — Sí.

FELICIA. — És a dir que*i* creu, en les cartes?

JACQUELINA. — Quasi més que en re.

FELICIA. — Que extrany! Jo no*i* crec gens!

JACQUELINA. — Ja acabarà per creure-i.

FELICIA. — És com en bruixes i en els que volen llegir en la mà. Ximpleries!

JACQUELINA. — Ja li daran! (*Pausa. Continua*

tirant-se les cartes). Sempre... sempre la mateixa!

FELICIA. — Què 'i veu a les cartes?

JACQUELINA. — La meva mort, la meva mort aviat!

FELICIA. — I ara!

JACQUELINA. — Sempre 'ls mateixos presagis! Amb sang, molta sang! Però que, abans de morir, tornaré a veure 'ls dos sers que no 'm trec del cap: el qui detesto i el qui estimo més del món! Ja fa tres mesos que les cartes no paren de dir-m'ho. I per això he volgut tornar a França, per això.

FELICIA (*impressionada*). — Ah! De debò, ho diu?

JACQUELINA. — Sí, sí.

FELICIA (*després de titubejar una mica*). — Escolti: que no me les podria tirar a mi... les cartes?

JACQUELINA. — I ara! No diu que no 'i creu?

FELICIA. — No 'i fa re. Per veure-u.

JACQUELINA. — Segui! (*Torna a beure*).

FELICIA. — No es eter això que beu?

JACQUELINA. — Sí.

FELICIA. — Ui, quina fortor!... I no li fa mal això?

JACQUELINA. — Me fa fugir les cabories... me distreu! Alguna vegada sí: m'ataca 'ls nervis... i llavors ploro... i 'u tiro tot a rodar. Però tant se me'n dóna!... A veure: què vol saber?

FELICIA. — Tirapeixet! Si ja li dic jo, quin merit d'endevinar-ho!

JACQUELINA. — No 'm digui re, doncs. (*Tirant les cartes*). Vostè es casada.

FELICIA (*ensenyant el dit*). — Vès! m'ho ha conegut per l'anell.

JACQUELINA (*tornant-hi*). — Té un nen!

FELICIA. — Sí, senyora: de set mesos. És a dida.

JACQUELINA. — Vostè està enamorada.

FELICIA (*tot seguit*). — Oh! Sí.

JACQUELINA. — Però no del seu marit.

FELICIA (*escapant-se-li*). — Ai-ai! Com m'ho ha endevinat?

JACQUELINA. — Vostè vol deixar el marit i anar sen amb l'altre.

FELICIA (*esverada*). — Però... i ara?

JACQUELINA. — És veritat o no?

FELICIA. — Sí! veritat!... Soc casada amb en Victor, el cambrer que'ls ha servits.

JACQUELINA. — No m'ha semblat pas dolent, pobre xicot.

FELICIA. — No; però es tant bestia, tant grolle rot, tant ignorant..

JACQUELINA. — I vol dir que l'altre...

FELICIA. — Uii! quina diferencia!... Un viatjant de sabó! ben plantat! elegant! llest!... Molt distingit, cregui!... A les nou d'aquest vespre ens hem de trobar al cafè del Gran Teatre... i demà ja serem qui sab aont.

JACQUELINA — I el seu nen, doncs?

FELICIA. — Oh! Si apenes el conec! I no 'n passaré pas cap angunia: No li mancarà re: ja se'n cuidarà 'l seu pare, ja:

JACQUELINA (*tornant a beure*). — Noia: lo que vostè vol fer es un disbarat... un gran disbarat!... Cregui-m: no deixi 'l seu marit. Si no se

sab contenir, arregli-s, però quedi-s amb ell.

FELICIA. — Cah! Jo m'estimo l'Ipolit: fugiré amb l'Ipolit.

JACQUELINA. — Doncs prepari-s a sofrir, que no ha sofert prou encara!... I, aqueix bon moço d'Ipolit, ja se l'estima, a vostè?

FELICIA. — Un deliri, me té!

JACQUELINA. — Oh! Ara prou! Però no durarà gaire: la deixarà i se'n buscarà una altra; i després una tercera; i encara, després, una quarta. I ja 'm sabrà dir, lo que es una vida així! Jo n'hi puc parlar per experiència pròpia.

FELICIA. — Ah!

JACQUELINA. — Jo també vaig deixar el meu marit i el meu fill, quan era jove com vostè. Al meu marit l'avorreixo, el detesto!... Però al meu fill!... al fill meu... me moro de no poder-lo conèixer! Ara té vint-i-quatre anys: deu ser guapo, robust, estimat, admirat... Jo auria anat tota joiosa, tota orgullosa, de bracets d'ell... i ni'l conec! No penso sinó en ell... i 'm passarà fregant sense que me n'adoni! El tornaré a veure, sí... (*picant damunt les cartes*) ja'u sé: n'estic segura... i no 'l podré besar, ni ell arribarà a saber mai qui só jo! Oh!

FELICIA. — Per què?

JACQUELINA. — La vergonya 'm mataria!... Oh! Veure-m rebutjada per ell? Ah! no! Això sí que no! no!... Ja fa temps que ell me creu morta, i m'alegro de que m'hi cregui. Ah! Raimon, fill meu, de la meua ànima! (*Plora.*)

FELICIA (*entendrida*). — Vaja, no plori, senyora, no plori!

JACQUELINA. — Oh! Prengui exemple de mi, noia! No's llanci pas a l'aventura. Vostè ara es guapa, sí; però això passarà, i allavors, la deixaran, com me van deixar a mi: els omes se cansen aviat. També jo'u era, de guapa com vostè! Quants i quants m'han près i m'han llençat, després!

FELICIA. — L'Ípolit a mi no'm deixarà mai: n'estic segura. Ell?

JACQUELINA (*rodant el cap desenganyada*). — Naturalment! Si l'experiència dels altres mai ha servit a ningú!

FELICIA (*indiferenta*). — No se li ofereix re més, a la senyora?

JACQUELINA. — No, gracies. (*Laroque entra pel fons. Felicia surt*).

ESCENA IX

JACQUELINA I LAROQUE

LAROQUE. — Aixerida, la cambrera! (*Traient-se'l bolet*). Aqueix Périssard es colossal, noia.

JACQUELINA. — Per què? Què t'ha dit?

LAROQUE. — La mar de coses!... Te dic que es tot un trumfo! Ne té, d'idees!

JACQUELINA. — Bé, però què t'ha ofert?

LAROQUE. — Una colocació magnífica.

JACQUELINA.— En què?

LAROQUE.— En els seus negocis.

JACQUELINA.— Quins negocis té?

LAROQUE.— Uí! Un munt! I un cop d'ull... i un nas!... Tot, tot ho flaira de seguida. Vès fins a quin punt, que tot seguit ha endevinat que tu véns de casa bona.

JACQUELINA.— Cah!

LAROQUE.— Te dic que es sorprendent.

JACQUELINA.— Doncs què 's creu que só jo?

LAROQUE (*rient*).— Una senyora, tota una senyora: una dama de molt *chic*, del gran món, molt distingida.

JACQUELINA.— Hala! Això ha pogut pensar?

LAROQUE.— Tot seguit!... «— Ah que n'aurà passat de trangols!—m'ha dit.—Prou se veu que ve de bona arrel!» T'asseguro que li has produït una impressió excelent.

JACQUELINA.— Massa amable. (*Torna a beure eter*).

LAROQUE.— Naturalment: jo, allavors, no m'he volgut quedar curt i fins he exagerat i tot.

JACQUELINA (*immediatament*).— Però bé t'has guardat de dir-li qui só: eh?

LAROQUE.— No i ha perill! (*Rient*).— Cah! Figura-t tu que li he dit, amb tota reserva, que eres filla d'un general molt conegut; que'ls teus pares eren riquíssims, i que tu t'avies casat amb un marquès, a qui avies dut trescents mil francs de dot.

JACQUELINA (*ja un xic enterbolida, rient*).— No'm facis riure!... I se l'ha empassada?

LAROQUE. — Com una pindola!... Que te'n sembla, eh? Trescents mil francs de dot! (*Amb intenció.*) Tu, que, de dot, no'n devies dur ni un xavo!

JACQUELINA (*ab despit*). — Doncs, t'equivoques, noi! Perquè, si'l meu dot no era de trescents mil francs, no baixava pas de cent vint mil. Ho sents?

LAROQUE (*rient*). — Es... tà bé... la broma!

JACQUELINA. — Cert com que ara t'ho dic!

LAROQUE. — Tu te'm vols rifar; però... a mi... sabs?

JACQUELINA. — Com vols que t'ho juri?

LAROQUE. — Que'u dius de veres?

JACQUELINA. — De veres, t'ho dic.

LAROQUE. — Cent vint mil francs?

JACQUELINA. — Cent vint mil francs.

LAROQUE. — Doncs... i on són?

JACQUELINA. — On vols que siguin?

LAROQUE. — No te'ls va tornar, el teu marit?

JACQUELINA (*naturalment*). — No.

LAROQUE. — Que no'ls hi vas demanar, tu?

JACQUELINA (*amb la mateixa naturalitat*). — I no.

LAROQUE. — Planta-m'ho al clatell. No't crec tant ximple! El teu marit te treu de casa i tu no li reclames lo teu?

JACQUELINA. — Es que ja no'u era, de meu.

LAROQUE. — Doncs de qui era?

JACQUELINA. — Ai! Del meu fill.

LAROQUE. — Però que no vius, tu, per ventura? Allò li correspondria més tard, al teu fill, sí: un cop tu morta!

JACQUELINA. — Per a ell ja'u soc: el seu pare l'hi ha dit, ell s'ho creu, i, a l'arribar a la major edat, el noi, ho tindrà. No'n dubtis.

LAROQUE. — Beneita! Què't jugues que'l *papaito* ja no'n té ni un bri, d'aquella mota?

JACQUELINA (*enfadant-se*). — I, si s'ho agues gastat, què? Per què'i fiques cullerada? Què n'has de fer, tu? A veure!

LAROQUE. — Jo res; però tu... tu'u auries d'aclarir, com diu en Périssard, que'i entén.

JACQUELINA (*indignada*). — En Périssard, dius? I per què s'hi ha de ficar també, aquest? Que's cuidi d'ell.

LAROQUE. — Un bon consell sempre es d'agrair.

JACQUELINA. — No n'hi demano cap.

LAROQUE. — Si ell me l'ha dat es en bé teu! Quan jo me li empescava que avies tingut trescents mil francs de dot, m'ha preguntat si'l teu ome te'ls avia tornats. Jo he respot que'u ignorava, i ell m'ha dit que tu tenies dret a reclamarlos-hi.

JACQUELINA. — Doncs jo no'ls vui reclamar: enténs?

LAROQUE. — Per què, no?

JACQUELINA. — Perquè no vui!

LAROQUE. — Això no es cap raó.

JACQUELINA (*exaltant-se*). — Primer captar, morir-me de fam, que demanar un centim an aquell ome!

LAROQUE. — Que no vulguis anar-hi tu, a reclamar-l'hi, ho comprenc; per a tu es qüestió de dignitat, i el teu escrupol t'onra; però pots

encarregar-ho a un altre, fent-li poders en regla.

JACQUELINA (*ironica*). — Ah, sí! Amb els meus noms i condició actual: eh? Ara i corro. Me'n ric jo, del diner, ho sents?

LAROQUE. — Doncs fer-ho amb una carta: una senzilla carta 'm sembla que bastaria. Mira: si vols encomanar-m'ho a mi, jo mateix me n'encarrego. Hala! posa-m dos mots de lletra, dos mots no més...

JACQUELINA (*acalorant-se*). — No vui que'l meu fill sapiga que encara só viva: ho sents? No ho vui per re del món! Ans que això, la mort! Te juro que primer me mataria : no m'hi pensaria gens!

LAROQUE. — Si ni'u arribaria a saber, ell, dòna!

JACQUELINA. — Mai que pensi en mi, vui que'm plori, que's planyi d'aver-me perdut, que veneri la meva memoria, que l'acaroni, ell, que m'ha conegut tant poc!

LAROQUE. — Vaja... no t'afligeixis, dòna!

JACQUELINA (*acalorant-se*). — Lo que ha sigut sa mare, la vida que porta, no vui que'u sapiga mai!... No! no! No'u vui! No'u vui!

LAROQUE (*apart*). — Ja no sab què's diu. (*Alt.*) Però qui vols que l'hi descobris? No fóra pas jo, segurament! Ni son pare tampoc. I doncs?

JACQUELINA. — Ja hem acabat. Prou!

LAROQUE. — Dòna! la quantitat s'ho val.

JACQUELINA (*cridant*). — Te dic que prou!

LAROQUE (*intentant amanyagar-la*). — Cent vint

mil francs! No't sembla que'ns caurien ben bé? Pensa-t'hi, creu!

JACQUELINA (*apartant-se bruscament i amb una empenta*). — Eech! Vés a passeig!

LAROQUE (*enfadant-se*). — Ep! No perdem els modos: sents? Si no... 't faré saber amb qui tractes!

JACQUELINA (*amb menyspreu*). — Ben inutil: prou que'u sé!

LAROQUE (*després de mirar-se 'l rellotge*). — Acahem: me poses la carta o no?

JACQUELINA. — No.

LAROQUE. — Bé, doncs: ens en passarem! (*Se treu l'americana i l'armilla i's fica al tocador*).

JACQUELINA. — Què vol dir això?

LAROQUE (*desde 'l tocador*). — No trigaras gaire a veure-u!... Vès... Trobar un magistrat!

JACQUELINA (*alarmant-se*). — Què estas fent?

LAROQUE. — Me mudo!

JACQUELINA (*alarmada*). — Te'n vas?

LAROQUE. — Sí: me'n vaig. (*Entra abotonant-se una americana nova*).

JACQUELINA. — Aon?

LAROQUE. — A París.

JACQUELINA. — Com! Avui?

LAROQUE. — Ara mateix.

JACQUELINA. — Sense mi?

LAROQUE. — Sense tu.

JACQUELINA. — Per què?

LAROQUE (*ficant-se l'abric*). « — Tot sol, sense ella » m'ha dit en Périssard!

JACQUELINA (*agressiva*). — Suposo que no't pro-

posaras trobar el meu marit? Per què... ai de tu si'u fas!... Ho sents?

LAROQUE (*furiós*). — No't dec cap explicació, jo, a tu!

JACQUELINA (*tractant d'imposar-se*). — Senya-t!...

Ah! no! tu no'ls hi reclamaras, aquells diners!

LAROQUE. — Faré lo que voldré.

JACQUELINA (*enfellonida*). — No: tu no'i aniras!

LAROQUE. — Que no'u veus, que es una besticsa deixar-se perdre aquella moma?

JACQUELINA. — Ah! no! Jo't privaré de moure-t!
No'i aniras! No'i aniras!

LAROQUE (*aixecant el puny*). — Prou amenaces: ch? (*Li pega empenta i's fica 'l bolet*).

JACQUELINA (*agafant-lo*). — Jo no'u vui, que'i vagis, a París: ho sents? No'u vui que vegis al meu fill, que li parlis, que entris a casa seva...! No, no! no'u vui!

LAROQUE. — Deixa-m anar, te dic! (*Se'n desfà d'una revolada i's fica al tocador*).

JACQUELINA. — (*sobtadament, pren el revolver de damunt la calaixera, i repeteix maquinament i a mitja veu*). — No'i aniras, no! No'i aniras! (*En Laroque surt. Ella li barra 'l pas*). No sortiras d'aquí!

LAROQUE. — Ara 'u veurem!... Arrri! (*L'aparta brutalment*).

JACQUELINA (*amagant-se l'arma, però amb to menaçador*). — Laroque: ten compte!

LAROQUE. — Potser sí que'm faras por! (*Aixecant el puny*). — Pas!... Si no, t'esclafó! (*Va per sortir*).

JACQUELINA. — Doncs té! (*Li engega un tret*).
Jo 't mato.

LAROQUE. — Ah!... Ma... le... ïda! (*Cau mort. La
Jacquelina resta mirant-sel esglaiada i pante-
jant. Hi acuden la Felícia, en Victor i altres
criats*).

ESCENA X

ELS MATEIXOS, FELICIA, VICTOR I CRIATS

VICTOR. — Què ha sigut?

FELICIA. — Oh! Déu meu!

VICTOR. — Ella l'ha mort! (*Se tira sobre la Jac-
quelina, li arrenca 'l revolver i l'amarra bè*). La
policia! Corren! crideu la policia!

JACQUELINA. — No tingueu por: no fugiré.

TELÓ

ACTE TERCER

Despaig. Portes al fons i als costats. Finestra a l'esquerra. Xemeneia a la dreta.

ESCENA I

ROSA, PÉRISSARD, MERIVEL I DESPRÉS ELENA

ROSA (*frega i endreça la taula escriptori. Truquen. Surt i torna a entrar immediatament*). —
Què se'ls ofereix?

PÉRISSARD. — El Sr. Fleuriot?

ROSA. — D. Raimon, l'advocat?

PÉRISSARD. — No; el seu pare, el president senyor Fleuriot.

MERIVEL. — El que viu a Tolosa.

PÉRISSARD. — I que-ha de ser aquí, a Burdeus, a casa 'l seu fill, desde air vespre.

ROSA. — Sí, senyors; sí. Com han sabut que es aquí?

PÉRISSARD. — Es que acabem d'arribar de Tolosa, aont aviem anat per parlar amb ell d'un assumpte important, i...

MÉRIVEL. — Molt important!

PÉRISSARD. — I 'ns han dit que aïr se n'avia vingut aquí per assistir al primer informe oral del seu fill.

ROSA. — En efecte; però en aquest moment no 's troba a casa.

PÉRISSARD. — No sab si tornarà aviat?

ROSA. — Penso que d'aquí a una orreta. (*Truquen.*)
Dispensin! (*Surt pel fons.*)

PÉRISSARD. — Què 't deia, jo? Ja l'hem aixarpat.

MÉRIVEL. — Ja ha costat prou! i que, si demà 's veu la causa de la seva dòna, podem dir que avem fet just.

PÉRISSARD. — Vès per a què ha vingut a Burdeus sinó per a això?

MÉRIVEL. — Se concix que la sab llarga, el tal Fleuriot!

PÉRISSARD. — Siii, ome! Ell es qui ha procurat que fos designat advocat d'ofici'l seu propi fill. Segons diuen... se casarà amb la filla del fiscal.

MÉRIVEL. — Aaah! No està mal tramat! Tè!

PÉRISSARD. — Ui! Fins m'han assegurat que a l'acusada no se li ha pogut arrencar ni un mot durant el sumari.

MÉRIVEL. — El marit devia aconsellar-li; oi?

PÉRISSARD. — Segur! D'aquesta manera... que vagin a saber el seu nom. I com que aquí nin-

gú la coneix... passa bou per bestia grossa!
 MERIVEL. -- Tot quedarà en família.

PÉRISSARD. — I sí, ome! Aixís, tant si 'l jurat
 condemna com si absol, ja s'aurà fet la come-
 dia sense que ningú se n'adoni.

MERIVEL. — Eil! A' excepció de nosaltres, que
 ja 'ls hem vist el jòc.

PÉRISSARD. — Per sort nostra!.. En fi, ja 'l tenim
 a la ratera: ara que'ns compri 'l silenci, si vol!
*(Entra Rosa, seguida de l'Elena, que porta un
 manat de flors).*

ROSA. — Entri, senyoreta Elena, entri!

PÉRISSARD *(A Rosa)*. — Escolti: nosaltres ja tor-
 narem.

ROSA. — Si volen fer el favor de deixar els
 noms?

PÉRISSARD. — Fóra inútil. El senyor no'n trau-
 ria re...

MERIVEL. — No'ns coneix: sab?

PÉRISSARD *(amb intenció)*. — Ja 'ns coneixerà des-
 prés! *(Saludant)* Senyores!... *(Surten pel fons
 amb en Merivel. Rosa 'ls acompanya i torna).*

ESCENA II

ROSA, ELENA I DESPRÉS RAIMON

ELENA. — Ja ha descansat del viatge, el senyor?

ROSA. — Suposo que sí. Sembla que ha dormit
 bé. *(Tot parlant continuava fent neteja).*

ELENA. — Que no li ha preguntat per mi?

ROSA. — Ai, senyoreta! Si apenes ens hem vist!

ELENA. — Miri que flors li porto, del meu jardinet!

ROSA (*corrent a mirar-les*). — Ai! Doni, doni, que les posaré amb aigua.

ELENA. — Abans me les agrairà tant...

ROSA. — També les hi agrairà avui, senyoreta, (*Portant un gerro i collocant-les-hi*).

ELENA. — Que fa molts anys que'l coneix, vostè el Sr. Fleuriot?

ROSA. — Uil! Ja 'n deu fer trenta! Miri; quan vaig entrar a servir-lo a París, tot just començava a fer d'advocat. Després el van fer substitut, i jo 'l vaig anar seguint per tot: a Lavel, a Dijon, aquí, a Burdeus, que'ns hi vam estar, llavors, quatre anys, precisament en aquesta mateixa casa que abita avui el seu fill. Per tot, per tot. Fins que, l'any passat, quan el van fer president de l'Audiència de Tolosa, va demanar-me que'm quedés aquí amb el senyoret; i, encara que amb recança, vaig deixar-lo. Vès per què no'l va seguir, el seu fill, en lloc de quedar-se a Burdeus tot sol! Ells, que s'estimen tant! Mai he arribat a comprendre 'l perquè 's van separar! mai!

ELENA (*que s'ha arribat a la finestra a guaitar*).
Que no sab per què 's van separar, diu? Dona, pel senyoret.

ROSA. — Per què?

ELENA. — Ben senzill. No fa d'advocat, ell?

ROSA. — I què?

ELENA. — Es que la llei no permet que cap fill exerceixi davant dels Tribunals de que formi part el pare.

ROSA. — I ara! Vès quines coses!

ELENA. — Ja comprèn, doncs, que si D. Raimon, el senyoret, visqués ara a Tolosa, presidint el seu pare aquella Audiència...

ROSA. — Ell no podria dur plets: oi?

ELENA. — I tractant-se d'una carrera en que l'obrir-se pas es tant difícil... tant difícil...

ROSA. — Què vol dir? Es com les altres: tot està en el començar

ELENA. — A veure, a veure, demà, que informarà per primera vegada!

ROSA. — I en una causa d'assassinat! Eh, quina causa? Totom ne parlarà.

ELENA. — Quin goig si 'n surt victoriós! No penso en re més. Fa vuit dies que tinc una angunia!

ROSA. — Que si guanyarà? Qui 'n dubta? D. Raimon té bona capiçola i bona labia.

ELENA. — Ai, que contenta que estaria!... Que també ha sortit, ell?

ROSA. — Crec que es a la presó, no sé si a veure la seva clienta.

ELENA. — Li sembla si trigarà gaire a tornar?

ROSA. — Això depèn! Si sab que vostè l'espera...

ELENA (*tornant a guaitar*). — No 'u crec pas. No! Jo únicament li he dit, que allà a les onze 'l meu pare vindria a veure 'l Sr. Fleuriot, i que jo, després, compareixeria a buscar el meu pare. (*Rosa esclata a riure*). I ara! De què riu, Rosa?

ROSA. — De re, de re, senyoreta.

ELENA. — Vaja, no'm faci pertedir: diguim-ho.

ROSA. — Si tant s'hi empenya! Doncs reia per què veig que vostè, per trobar aquí'l seu papà a les onze, ha vingut ja abans de les deu.

ELENA. — Hala! Ara 's burla de mi!

ROSA. — Ah! Això si que no! Déu me'n guard, senyoreta! Reia de contenta de veure que, si 'l senyoret està enamorat de vostè, vostè també, per la seva banda...

ELENA (*amb dolçura*). — De veres, se n'alegra?

ROSA (*amb entusiasme*). — I moit que me n'alegro!

ELENA. — Pobra Rosa!

ROSA. — No sab que l'he vist néixer, jo... aqueix bon moço?... que jo l'he pujat?... Doncs part i tinc, i... naturalment que aig d'estar contenta de veure que sab triar bé! Vol casament més proporcionat que aquest? El fill del president Sr. Fleuriot amb la filla del fiscal Sr. Valmorin? L'un fet per a l'altre!

ELENA. — Ell m'ha dit que aquest matí 'u començarà a apuntar al seu pare...

ROSA. — Ah! Potser sí que's pensa que li vindrà de nou!

ELENA. — Com! Que's creu vostè que'l Sr. Fleuriot se n'ha adonat?

ROSA. — De que vostès s'estimen? Mare de Déu santíssima! Ja 'u crec! Com tothom que tingui ulls! Si 'u sab tot el barri, senyoreta!

ELENA. — I fugi!

ROSA. — No's passa pas dia que'l forner, o'l car-

nicer, o l'adroguer, no'm preguntin: «—Quan se casen?»

RAIMON (*entrant pel fons, tot content*). — Ah! Vostè aquí, Elena?

ROSA (*vient*). — Si, vegi: per casualitat. No l'hi esperava vostè: oi? que es cas! (*A part*). Murriet! (*Surt per l'esquerra portant-sen les flors*).

ESCENA III

ELENA I RAIMON

ELENA. — Eh que no s'ho pensava, que vinguéss tant dejorn?

RAIMON (*en broma*). — Cah! Ja li dic jo que estava ben lluny de pensar-m'ho! ben lluny! Precisament per això es que he tornat més depressa.

ELENA. — De veres no l'ha sorprès trobar-me aquí?

RAIMON. — No gaire, la veritat. No sab que judico de la seva impaciència per la meva, i a mi ja m semblava que feia un sigle que no l'avia vista!

ELENA (*amb to ponderatiu*). — Vintiquatre ores!

RAIMON. — Ja 'u veu!

ELENA. — S'ha recordat de mi, desde aïr?

RAIMON. — Quina pregunta!

ELENA. — Sovint?

RAIMON. — Sempre.

ELENA. — A que no m'ha somniat!

RAIMON. — Això no.

ELENA. — Vès què 'm diu!

RAIMON. — I vostè?

ELENA. — Jo... tampoc!

RAIMON. — Quina falta 'ns fan ja 'ls somnis quan tenim la realitat?

ELENA. — Que ha treballat molt?

RAIMON. — No he perdut un instant. M'he llevat a les cinc per arrodonir el meu discurs. Ara ja 'l tinc a punt

ELENA. — I demà 'l pronunciarà?

RAIMON. — Si, demà, el gran dia!

ELENA. — Bé 'm permetrà anar-lo a sentir?

RAIMON. — Amb molt gust. Però li demano una cosa: que procuri posar-se on jo no pugui veure-la.

ELENA. — Ai ai! Per què?

RAIMON. — Me distrauria, perdria 'l fil de les idees, i figuri-s quina vergonya si jo començava a fer embuts i a encongir-me davant de vostè! Me moriria a l'acte!

ELENA (*tota cofoia*). — Bojot!... Ah! Escolti: ja està ben decidit de dir allò al seu papà?

RAIMON. — Ja 'u crec! Així que torni.

ELENA. — Davant d'ell, sí que ha de procurar no quedar curt. Ho sent?

RAIMON. — No tingui por! (*Portant-se la mà al cor*). Ja 'i sento batre les ales de l'eloqüència! «Pectus est quod disertos facit!»

ELENA (*burlant-sen*). — Gracies!

RAIMON. — Perdoni! Això vol dir...

ELENA. — Calli: no 'u sé... però 'u sospito (*Por-*

tant-se també la mà al cor i estrajent en Raimon). «L'eloqüència ve del cor!»

RAIMON. — Això mateix! *(La Rosa ve del fons portant en un pitgerles flors que ha dut l'Elena).*

ESCENA VI

RAIMON, ELENA, ROSA I DESPRÉS FLEURIOT

ROSA. — Ja tenim aquí 'l senyor.

ELENA *(a Raimon)*. — Recordi-sen. Ha arribat l'ora!

FLEURIOT *(del fons, molt envellit: a Elena)*. — Bon dia, filla meva. *(Prenent-li la mà)*.

RAIMON. — Ja podries dir: «—Bon dia, fills meus!

FLEURIOT *(somrient)*. — Si tu 'u vols? *(Prenent igualment la mà den Raimon i mirant-lo amorosament com a l'Elena)*. Bon dia, fills meus!

ROSA. — Miri quines flors més ermoses li ha dut la senyoreta Elena.

FLEURIOT. — Ermoses com qui les ha dutes!

ELENA *(avergonyint-se)*. — Oh, Sr. Fleuriot! *(A part, a Raimon)*. Li sembla ben disposat?

RAIMON *(baixet)*. — I tal!

ROSA *(a Fleuriot)*. — Ara mateix han vingut dos senyors, que'l demanaven.

FLEURIOT *(sorprès)*. — A mi? Qui eren?

ROSA. — No 'ls conec pas. Diu que li han de parlar d'una cosa important. Vénen de Tolosa.

FLEURIOT. — I no han deixat targeta?

ROSA. — Han dit que'l senyor tampoc els conceixeria, i han promès tornar aviat.

FLEURIOT. — Està bé. (*Rosa surt pel fons*).

ELENA. — El papà m'ha encarregat dir-li que a les onze vindrà a veure-l.

FLEURIOT. — Tindrè molt gust en abraçar al meu estimat Valmorin.

ELENA. — Jo vindré, a buscar-lo, si vostè m'ho permet.

FLEURIOT. — (*somrient*). — Bah! Sí, li permeto!

RAIMON (*baixet a Elena acompanyant-la al fons*).

— A més veure!... Com l'estimo! (*Surten ambdós pel fons*.)

FLEURIOT (*seguint-los amb els ulls*). — Pobres criatures!... Ah! L'amor! Que ermós quan comença! Com els aurà anat, an ells, d'aquí a deu anys? (*Raimon torna*).

ESCENA V

FLEURIOT I RAIMON

RAIMON (*alegrement*). — Està gaire ocupat, el senyor president, en aquests moments?

FLEURIOT (*somrient*). — Excessivament ocupat!

RAIMON. — Oh! Sí que'm sab greu!

FLEURIOT. — De què hem de parlar?

RAIMON. — D'una cosa molt seria.

FLEURIOT. — Oh! oh! I serà llarga?

RAIMON. — Espero que no. El que es per mi...

FLEURIOT (*somrient*). — Ni per mi... me sembla.

RAIMON. — Estimo bojament la senyoreta Valmorin.

FLEURIOT. — Ah!

RAIMON. — Tu no te n'avies adonat: ch?

FLEURIOT (*vient-sen*). — Jo? Si só tant beneit!

RAIMON. — I... m'hi voldria casar!

FLEURIOT. — Ah! Això sí que 'u comprenc!... Bé doncs: caseu-vos!... Era això, tot?

RAIMON. — Tot! sí!

FLEURIOT (*amb emoció comprimida*). — Abraça-m fill meu! (*L'estreny entre sos braços*). Ets un bon noi, 'l meu únic goig. la meva vida! I en l'Elena tindras una dòna digna de tu! Estima-la força, fill meu, i estima-la sempre, passi 'l que passi! Sigucs tant el seu amic, el seu guia, el seu puntal, com el seu marit. Procura comprendre-la: no te l'apartis mai de tu, i parteix amb ella tant els teus goigs, com les teves penes. No dubtis que, com totom, vosaltres tindreu també 'ls vostres moments de dubte, de defalliment, d'amargura: llavors, no oblidis, no oblidis mai, que'l titol de marit duu cura d'ànimes i que tu seras responsable... ho sents, fill meu?... responsable d'aquella que se t'aurà ja entregat tota a tu.

RAIMON. — Oh! No crec pas que l'Elena 'm faci aqücixa responsabilitat gens penosa.

FLEURIOT. — A voltes la vida té sorpreses tant terribles, fill meu! Déu vos en guard!... El senyor Valmorin diu que vindrà dintre poc, i aurem de parlar necessàriament d'una cosa:

abans de demanar-li la filla, li aig de confiar un secret desagradable, dolorós

RAIMON. — Un secret?

FLEURIOT. — Sí. També te'l revelaré a tu, però més tard.

RAIMON. — No podrà pas, aquest secret, impedir an el Sr. Valmorin que...

FLEURIOT. — No: no 'u crec pas.

RAIMON. — Ai! Quin espant m'has dat!

FLEURIOT. — Tranquilitza-t! No puc creure que'l Sr. Valmorin s'oposi als vostres desitjos, i espero que tot seguit quedarem entesos. Es probable que l'Elena no't podrà portar un gran dot: sents?

RAIMON (*alegrament*). — Lo contrari'm sorprendria molt, papà.

FLEURIOT. — Tu ja tens el de la teva mare: cent vint mil francs; i jo 'i afegiré tot lo que puga.

RAIMON. — Ui! Si 'n tindrem de sòbres! I la meva clientela? Tu no 'i penses, amb la meva clientela!

FLEURIOT. — Si no'n tens de clientela.

RAIMON. — No encara, però ja vindrà: ja la sento, ja la veig venir. Confio en que aviat podré deixar el torn d'ofici, molt onrós, sí, però ingrát de vercs.

FLEURIOT. — Ja estas preparat per a demà?

RAIMON. — Ja 'u tinc tot engiponat.

FLEURIOT. — No fa gaire que he vist el president de la Sala: m'ha parlat de tu amb elogi, i m'ha dit que, per a la sessió de demà, me tindrà preparat un seti darrera 'l Tribuna .

RAIMON. — Me posaras nerviós si t'hi veig.

FLEURIOT. — Al contrari! Animo t'ha de donar la meva presència!... Que no es interessant, la teva causa?

RAIMON. — I ca! De lo més vulgar que corre. Una infeliç que va matar al seu amant, no se sab per què. S'ha entocudit en no dir re, i en tres mesos que fa que es a la presó, no se li ha pogut arrencar ni un mot! Així estem: que ni sabem qui es, ni d'ont ha sortit. A mi no m'ha volgut rebre mai: encara estic dejú de sentir el sò de la seva veu; i quan, segons costum, li han notificat per escrit els noms dels jutges, del fiscal i del seu defensor d'ofici, ha esqueixat el paper, sense ni voler llegir-lo.

FLEURIOT. — S que es extrany! I, durant el sumari, no va dir re?

RAIMON. — Re.

FLEURIOT. — I com es, aqueixa dòna?

RAIMON. — Psc! Com totes les del seu ram! Aquesta té, sobretot, un posat molt embrutit. Ja'm veig la causa perduda: l'acte durarà poquíssim, i els diaris ni'n parlaran. En fi, hi farem el que podrem!

FLEURIOT. — Procura tocar el sentiment, la corda patètica!

RAIMON. — Ja es el que'm proposo: a veure si arrenco llagrimas. Però es tant difícil, tractant-se d'un crim que no sé a què obeiria!

FLEURIOT. — Inventat'ho! Amb una clienta que no parla no risques de ser contradit per ella, ome! Aprofita 'l seu silenci! Suposa-la victima

de la llei d'erencia, de la fatalitat.. què se jo?
 Digues tot allò que't passi pel cervell. La
 qüestió es saber-se conquistar el Jurat: tot
 està en això! (*La Rosa entra*).

ESCENA VI

FLEURIOT, RAIMON, ROSA I DESPRÉS NOEL

ROSA. — Hi ha 'l Sr. Noel.

RAIMON. — Que entri.

ROSA (*al peu de la porta*). — Si vol fer el favor...

(*Noel entra. Rosa surt*).

FLEURIOT (*amb gran afecte*). — Ben vingut, es-
 trafalari! (*Estrenyent-li la mà*). Com anem?

NOEL. — Molt bé!... I tu, senyor president?

FLEURIOT. — Anem passant.

NOEL. — A tu, Raimon, ja no cal preguntar-t'ho:
 ja 't veig radiant. Allò bé es demà, ch?

RAIMON. — Demà, demà.

NOEL. — Un xic de cor-agre abans d'entrar en
 foc: eh?

RAIMON. — Una mica!... I ¿realment es per mi
 que s'ha pres la molestia de venir, vostè?

NOEL. — No caldria sinó! Per tu i pel teu pare!
 Pots dubtar-ne?

RAIMON. — Deixar les seves coses, venir de Pa-
 rís...

NOEL. — Per assistir a les teves primeres armes,

de Kamstchatka auria vingut. No 'u sabs, noi, com t'estimo jo!

FLEURIOT (*a Noel*). — Ja sabs que també ve en Chesnel?

NOEL. — Qui es en Chesnel?

FLEURIOT. — El doctor Chesnel, aquell que vas conèixer a casa meva, a Neuilly, vint anys enrera.

NOEL (*fent memoria*). — Ah! sí! Ja me'n recordo! (*A Raimon*). No les gastaves pas com avui, no, aquell dia, noi!

RAIMON. — Així diuen!... El doctor Chesnel ara viu a Biarritz amb la seva germana, la Sra. Varenne; i el veig sovint. Li tinc llit parat, i m'ha anunciat que vindria.

NOEL. — Ja m'agradarà tornar-lo a veure.

RAIMON (*a Fleuriot*). — Vaja, me'n vaig a aprofitar els teus consells : a perfilar més el discurs.

FLEURIOT. — Sí, creu-me a mi: tira pel dret, inventa, exclama-t, plora, per sotragar el Jurat!... que fins... qui sab?... potser la pobra dòna es més víctima que culpable!

RAIMON (*a Noel*). — Si'm permet...

NOEL. — Vés a treballar, fill meu, vés. (*Raimon surt per l'esquerra*).

ESCENA VII

FLEURIOT I NOEL

FLEURIOT. — Què me'n dius, del meu fill! eh?

NOEL. — Què'n deus estar tot orgullós.

FLEURIOT. — Sí, que n'estic.

NOEL. — Pobre xicot! Cada cop que'l veig, se'm representa l'infeliç de la seva mare. Que mai més aguem sabut re d'ella!

FLEURIOT. — Sembla increïble!

NOEL. — I que Déu sab si la vam buscar, tu i jo!

FLEURIOT. — Jo'm vaig servir de tot: d'agencies, de la policia... i re! Ara fa poc, van parlar-me d'una certa aventurera molt rica que estava de moda i que, segons me deien, se semblava a la Jacqueline. Vaig saltar a Monte-Carlo, on se trobava, i ca! no era ella!

NOEL. — També jo, la setmana passada, a París en un café concert, auria dit que la veia.

FLEURIOT. — I...

NOEL. — Era una fulana que anava tota empastifada, repintada i provocativa. Se li adeia amb els ulls!... Te'n recordes, dels seus ulls?... un xic extrany, com salpicats d'or?

FLEURIOT. — I tampoc era la Jacqueline: eh?

NOEL. — Tampoc.

FLEURIOT. — Ca! Per a mi, es morta, ja; es morta: creu-ho.

NOEL. — Txe! Potser valdria més!

FLEURIOT. — Morta es, morta! N'estie segur! Comprèns, sinó, que deixés passar tants anys sense ni intentar veure 'l seu fill?

NOEL. — Pobre Linot!

FLEURIOT. — Fins ara, m'ha faltat cor, sempre, per revelar an el meu fill el passat; però sabs que ara auré de donar aquest pas, per a mi tant dolorós? Ha arribat un moment que ja no 'm permet callar més.

NOEL. — I això!

FLEURIOT. — El meu fill se vol casar...

NOEL. — Ah!

FLEURIOT. — Ja veus, doncs, que s'imposa 'l dir-li que la mare que ell creia morta no 'n es. No tinc més remei que confessar-li lo que 'i ha, i arrostrar les conseqüències.

NOEL. — Vols dir-li tot?

FLEURIOT. — Tot! Ja 'u veus! Què pensarà de mi quan sapiga lo crudel que vaig ser amb la qui venia tant umil i arrepentida! Me jutjarà... i a l'edat den Raimon se sol ser molt absolut en els judicis. ¿No li cauré del concepte? Continuarà estimant-me, quan sapiga la veritat? Oh! Qui sab si 'm perdonarà mai més!

NOEL. — I fuig! En Raimon sabrà disculpar la teva exaltació, veurà 'l teu penadiment: té bona ànima i noblesa de cor.

FLEURIOT. — Però està enamorat, i no comprendrà que un om puga tractar així a la que tant tendrament estimava: la meva conducta li

semblarà horrible, monstruosa, i'm condemnarà!

NOEL. — Fuig! fuig! Ja't responc d'ell.

ESCENA VIII

FLEURIOT, NOEL I ROSA

FLEURIOT (*a Rosa, que entra amb una targeta a la mà*). — Què es això?

ROSA. — Aquells dos senyors que ja avien vingut i que demanen pel senyor president.

FLEURIOT. — Que entrin!... I acompanyi 'l senyor Noel a la seva cambra.

ROSA. — Serà servit. (*Surt*).

FLEURIOT (*llegint la targeta*). — «Arseni Périssard, antic notari. Negocis litigiosos, encarrecs delicats, agències de teta mena. Casa de confiança.» (*Arrufant el nas*), Hum! «Casa de confiança». Malorum!

NOEL (*vient*). — Ja tens raó. No te'n fijs gaire». (*La Rosa torna amb en Périssard i en Merivel, que saluden*).

ROSA (*a Noel*). — Si vol fer el favor?... (*Se'n torna amb en Noel per la dreta*).

ESCENA IX

PÉRISSARD, MERIVEL I FLEURIOT

FLEURIOT. — Vostès diran què se'ls ofereix.

PÉRISSARD. — Es an el senyor president Fleuriot a qui tenim l'onra...

FLEURIOT. — An el mateix. (*Consultant la targeta*). I vostè es el Sr. Périssard, antic notari?

PÉRISSARD. — Exactament. I, el senyor, en Merivel, antic professor de retorica, amic meu i soci...

FLEURIOT (*oferint los-cadires*). — Tinguin la bondat. Què 'ls porta?

PÉRISSARD. — Un negoci molt delicat i referent a vostè, senyor president.

FLEURIOT. — A mi? Digui, digui.

PÉRISSARD. — Ja veurà. En el món, qui més qui menos, tots tenim algun rau-rau que, per molt que procurem amagar, no 'ns deixa de coure: veritat?

MERIVEL (*aixecant els ulls amb condol*). — I tal!

FLEURIOT. — No puc comprendre! Expliqui-s.

PÉRISSARD. — Vostè, senyor president, vint anys enfera, no era magistrat substituït a París?

FLEURIOT. — Sí, senyor: tal com diu.

MERIVEL. — ¿I vostè no va casar-se, a l'arcaldia del districte novè, amb una senyoreta (molt guapa per cert), la senyoreta Jacques-

na Lefebre, qui va dur-li en dot cent vint mil francs?

FLEURIOT.— Cert. Però... a què vénen aqueixes preguntes?

PÉRISSARD.— Són indispensables, senyor; perquè, en negocis tant delicats i que toquen tant d'aprop l'onra de les famílies, ja comprendrà vostè que 'i hem d'anar amb peus de plom.

FLEURIOT (*molt nerviós*). — Al gra!... faci 'l favor... al gra!

PÉRISSARD.— Tot seguit. El matrimoni de vostè, senyor president, no va ser tant feliç... com era de desitjar; i un dia, després d'una escena molt forta, vostè's va treure de casa a la qui avia tingut l'onor de dur el seu nom.

FLEURIOT (*remogut i sorprès*). — Com ho sab, vostè? Qui li ha dit?

PÉRISSARD.— No es veritat?

FLEURIOT.— Sí... però...

PÉRISSARD.— Es lo important!... Després d'aqueixa separació, potser un poc brusca, la Sra. Fleuriot viatjà molt... molt... va ser més o menos feliç, més o menos irreprotxable...

FLEURIOT (*més remogut i repenti*). — Ah!... I... ha mort: veritat?... Digui, digui: es morta?

PÉRISSARD (*ironic*). — No, senyor: re d'això! Tranquilisis.

FLEURIOT (*molt emocional*). — Ah! Viu! Es viva?

PÉRISSARD.— Que si es viva, diu?

FLEURIOT (*apart*). — Gracies, Senyor! (*Alt*). I ont es? A França! A París?

PÉRISSARD (*amb intenció*). — Però es que realment vostè no sab ont es, ara?

FLEURIOT. — I no, que no 'u sé!

PÉRISSARD. — Ja es prou extrany, disposant dels medis d'informació de que vostè pot valer-se!

FLEURIOT. — Però si de la seva desaparició ençà mai més he sabut d'ella!

PÉRISSARD. — Mai?

FLEURIOT. — Tant, que la creia morta.

PÉRISSARD (*a Merivel*). — Oi que es extrany?

MÉRIVEL. — I tant extrany!

FLEURIOT (*neguítós*). — Doncs, ja que vostè 'u sab, digui; on podré veure-la?

PÉRISSARD. — Ont es, si que 'u sé.

FLEURIOT. — Doncs diguim-ho, cuiti; digui.

PÉRISSARD. — No estic facultat per a tant.

FLEURIOT. — Com? S'hi negarà?

PÉRISSARD. — La meva clienta no m'ha enviat per a això.

FLEURIOT. — Ella l'envia? Es clienta de vostè? Què vol de mi? Què desitja?

PÉRISSARD (*nèt i clar*). — El seu dot.

FLEURIOT. — El seu dot?

PÉRISSARD. — Els cent vint mil francs, diu ella.

FLEURIOT. — Sí, cert: aquesta es la suma.

PÉRISSARD. — Doncs vol que l'hi restitueixi.

FLEURIOT. — Temps ha que la tindria si jo agüés sabut ont enviar-l'hi.

PÉRISSARD. — Doncs, així, vostè no oposarà cap dificultat?

FLEURIOT. — Absolutament, senyor; ni una: el diner que demana ben seu es.

- PÉRISSARD. — Li repetiré fidelment les paraules de vostè.
- FLEURIOT. — Doni-m l'adresa d'ella, i aniré a veure-la tot seguit.
- PÉRISSARD. — Aig d'insistir, senyor president, en que, sense estar autoritzat per la meva clienta, m'es impossible dar-li la seva adresa.
- FLEURIOT. — No obstant...
- PÉRISSARD. — Absolutament impossible! Jo soc un senzill mandatari.
- FLEURIOT. — Però ¿quin motiu pot tenir ella per negar-me l'entrevista que sollicito?
- PÉRISSARD. — Ho ignoro. Jo no puc prejutjar re : abans de tot necessito instruccions especials d'ella.
- FLEURIOT. — Concedit, doncs. Vostè la veurà?
- PÉRISSARD. — Li escriuré.
- FLEURIOT. — Es lluny d'aquí?
- PÉRISSARD (*amb intenció*). — No gaire.
- MÉRIVEL. — Gaire, diu? Ben poc, ben poc. (*Pausa*).
- PÉRISSARD. — Altrament, hi ha una cosa que... veu?... aquesta sí, que, sense mancar als meus devers professionals, puc confiar-l'hi.
- FLEURIOT (*immediatament*). — Quina cosa?
- PÉRISSARD. — Si 'm promet la seva reserva...
- FLEURIOT. — En absolut : li 'n donc paraula.
- PÉRISSARD. — Doncs... que, actualment, la senyora Fleuriot se troba en una situació apurada.
- MÉRIVEL. — Oh! Apuradíssima!
- FLEURIOT (*molt emocionat*). — Oh!
- PÉRISSARD. — Clar i nèt : sense un centim!

MERIVEL. — A la misèria!

FLEURIOT. — Déu meu!

PÉRISSARD. — Si vostè li pogués allargar la mà...

FLEURIOT. — Com no?

PÉRISSARD. — Jo m'encarregaria de fer-li arribar la....

FLEURIOT. — Tot seguit?

PÉRISSARD. — A l'acte.

MERIVEL. — Això acabaria de fer-la entrar en confiança.

FLEURIOT (*empassant-se les llagrimes*). — Perdonin la meva emoció, senyors. Pot més que jo! Quan m'imagino que la pobra 's troba tant exausta! (*Traient-se de la cartera uns bitllets de banc*). Tingui... vegi: quatre cents francs. Es tot lo que porto. Prengui-ls i envii-ls-hi ara mateix : cuiti!

PÉRISSARD. — Avui mateix. Li extendré 'l meu rebut. (*Se treu la cartera i escriu darrera una targeta*).

FLEURIOT. — Deixi : no cal.

MERIVEL. — Entre persones onrades...

PÉRISSARD. — No, no. Perdoni. En els negocis, a mi m'agrada sempre guardar les millors formes (*Donant-li la targeta*). Tingui. ¿Quan podré tornar-lo a veure, senyor president? Li sembla si demà passat?

FLEURIOT. — Ja aurà tingut resposta?

PÉRISSARD. — Jo crec que sí.

FLEURIOT. — Doncs vingui 'l matí. L'esperaré...
i podrem marxar plegats.

PÉRISSARD. — Entesos.

FLEURIOT. — Suposo inútil recomanar-li la major reserva : eh? Per Déu que ningú sapiga que...

PÉRISSARD (*recalcant i mirant an en Fleuriot fit a fit*). — Senyor president: jo no tinc l'onor d'esser conegut de vostè; però recordi bé lo que li vaig a dir: passi lo que passi, o lo que puga passar, li prometent, baix paraula d'onor, el senyor i jo, guardar el major silenci.

MERIVEL. — Sepulcral, senyor.

PÉRISSARD. — I pot comptar, desde ara... per sempre... (he dit per sempre) en la nostra reserva més absoluta!

FLEURIOT. — Mil gracies! I a revcure!

PÉRISSARD i MERIVEL (*a la una saludant*). — Senyor president...

PÉRISSARD (*apart*). — Ui, que la sab llarga! (*Se'n van pel fons. Fleuriot cau en una cadira, corprès de fonda emoció*).

ESCENA X

FLEURIOT, DESPRÉS NOEL I RAIMON

FLEURIOT. — Oh! Perdona-m, Jacquelina, perdona-m! (*Plora*).

NOEL (*entrant per la dreta*). — I ara, Llucià! Què tens? De què plores?

FLEURIOT. — Sabs, Noel? La Jacquelina... viu encara!... viu!

NOEL (*emocionat*). — La Jacqueline? Qui t'ho ha dit?

FLEURIOT. — Aquells missatgers seus, que acaben de sortir d'aquí!

NOEL. — I aont es?

FLEURIOT. — Demà passat ho sabré : tornaran i m'acompanyaran aon sigui. La tornaré a veure! Me li agenollaré als peus! Oh! Està patint, pobreta! Desventurada!

NOEL. — Pobre Jacqueline!

FLEURIOT. — La prendré, me l'enduré a casa: la cobriré d'atencions i delicadeses. Ella m'perdonarà, oblidarà 'ls afronts rebuts; i no pararé fins a ben rescabalar-la de tota la felicitat perduda!

NOEL. — Calma-t, Llucià! sossega-t!

FLEURIOT. — Ah; Noel! En vint anys, es el primer goig que sento venir!

NOEL. — Per fi Déu s'ha apiadat de nosaltres!

RAIMON (*que ha entrar per la dreta*). — Què tens, papà?

FLEURIOT. — Re, fill meu! Una gran, una immensa alegria! No te la puc explicar, encara. Però soc molt ditxós, molt ditxós! (*L'abraça*).

TELÓ

ACTE QUART

AUDIENCIA DE LO CRIMINAL

Decoració esbiaixada.

A l'esquerra, última caixa, el Tribunal, compost del president i dos magistrats. A l'angle immediat, i a la dreta dels jutges el fiscal. A les primeres caixes, també de l'esquerra, els bancs del Jurat. Al mig el banc dels acusats, i davant d'ell el lloc de l'advocat defensor. Davant de tot, també a mà esquerra, la butaca de l'ugier.

Davant del Tribunal, taula per a les peces de convicció, damunt la qual hi ha un revolver; davant d'aqueixa taula la barra dels testimonis.

A mà dreta, bancs per als testimonis i el públic, amb passet central.

Portes a l'esquerra per al Tribunal i per al Jurat. Una altra porta darrera del banc dels acusats. Una barana separa el clos del Tribunal de la part reservada a testimonis i públic. Al mig d'aqueixa barana, un pas obert. A la dreta, dues portes:

la del fons, per als testimonis, i la del prosceni per al public.

Un bust de la Republica i un rellotge de paret.

ESCENA I

NOEL, RAIMON, CHESNEL, PÉRISSARD, VALMORIN, MERIVEL, PRESIDENT, DOS MAGISTRATS, RELATOR, UGIER, JURATS, GENDARMES, JACQUELINA, ELENA, PUBLIC BARREJAT I DESPRÉS, EN EL DECURS DE LA SESSIÓ, VICTOR, FONTAINE I FLEURIOT.

La Jacquelina, sentada al banquet, entre dos gendarmes, se tapa la cara amb un mocador, to plorant. Davant d'ella, en Raimon, entogat, ocupant la tauleta del defensor, fulleja papers. Valmorin fa de fiscal. Els jurats ocupen llurs bancs. Périssard i Merivel són, com en Noel, en Chesnel, la Rosa i l'Elena, entre 'l public.

A l'aixecar-se 'l teló, la vista ja es començada. El relator, de peu dret, acaba de llegir el dictamen fiscal.

RELATOR. — En conseqüència, la Laroch es acusada d'aver, els tres d'Abril de 1906, a dos quarts de cinc de la tarda, en la cambra número 24 de l'Hotel de les Tres-Corones, a Burdeus, comès un omicidi voluntari en la persona de Frederic Laroch, el seu amistan-

çat, delictes previst i punit pels articles 295 i 304 del Codi penal.

PRÉSIDENT. — Processada Laroch: ¿ha entès bé l'acta d'acusació? Se l'acusa d'aver comès un omicidi voluntari en la persona de Frederic Laroch, el seu amistançat. ¿Vol dir re en defensa propia? Se regoneix culpable d'aqueix crim? (*Silenci curt*) ¿Encara 's nega a respondre? ¿Vol persistir encara en el mutisme inexplicable que vostè ve guardant desde 'l sumari i en el començament d'aquesta audiència? Cregui-m: renunciï an aqueix sistema, que li pot ser perjudicial. ¿No vol dir res?... Els senyors jurats ho tindran en compte! Ara, pari esment en els carrecs que s'aduiran contra vostè. Ugier: cridi 'l primer testimoni. (*Fleuriot entra per la porta dels jutjes, dona la mà al president i parla un moment amb ell*).

ELENA (*baixet a Chesnel*). — Pobra dòna! Quina llastima 'm fa!

PÉRISSARD (*baixet a Merivel*). — Guaita. Veus la tramoia?

MERIVEL (*baixet*). — Prou: tot pastat està, tot!

PÉRISSARD (*baixet*). — Quin escandol!

UGIER (*crident*). — Victor Xuquet!... Xuquet! (*Surt*).

JACQUELINA (*mirant an en Fleuriot, a part i tota extranyada*). — I ara!... Ell?... Ell, seria? Què hi vindria a fer? Per què serà aquí?

CHESNEL (*baix a Elena*). — Què li sembla en Raimon amb toga?

ELENA. — Oh! Molt elegant!

JACQUELINA (*baix a Raimon*). — Senyor? Senyor advocat?... Qui es aquell senyor que parla amb els jutges?

RAIMON (*baix*). — El president Fleuriot. Cregui-m senyora : el seu silenci la pot perdre! Parli.

JACQUELINA (*baixet*). — Ja'u sé jo, el que aig de fer.

RAIMON (*baixet*). — Molt mal fet de no escoltar-me!

JACQUELINA (*apart*). — Oh, sí, que es ell! No 'n dubto, no! (*L'Ugier entra amb en Victor acompanyant-lo a la barra.*)

PRESIDENT (*a Victor*). — ¿Nom, cognom, edat i professió?

VICTOR. — Victor Manuel Xuquet, vint-i-nou anys, cambrer a l'Hotel de les Tres Coronas.

PRESIDENT. — Viu al mateix hotel?

VICTOR. — Sí, senyor president.

PRESIDENT. — No es pas parent o intim de l'acusada, ni ha estat al seu servici?

VICTOR. — No, senyor president.

PRESIDENT. — Aixequi la mà dreta! Jura declarar la veritat, tota la veritat, sense odi ni temor? Dígui : «Sí : ho juro!»

VICTOR. — Sí : ho juro.

PRESIDENT. — Baixi la mà i expliqui-s. (*Rosa entra i s'asseu al costat de l'Elena*).

VICTOR. — El tres d'Abril van arribar al nostre hotel dos passatgers : un ome i una dòna.

PRESIDENT. — A quina ora?

VICTOR. — Envers les quatre de la tarda, me sembla.

PRESIDENT. — Giri-s de cara als senyors jurats i continui.

VICTOR. — Els dos passatgers tenien un gran bagul i una maleta. Jo 'ls vaig conduir al n.º 24, segon pis : tant que ell, el senyor, recordo que, en entrant, va exclamar : «No'i estarem pas com uns reis!» I ella... que diu, diu: «—I què 'i voi dir?» I ell, torna : «—Sí, re : com que no 'ns hi hem de florir, tampoc!». Després ell me va demanar absenta i cigarrets. Els en vaig pujar, i van voler que 'ls deixés l'ampolla.

PRESIDENT. — I 'n van beure molta?

VICTOR. — No'i vaig fer atenció, vegi.

PRESIDENT. — Quina actitud guardava la senyora Laroch?

VICTOR (*no capint bé'l significat del mot «actitut»*).
— Actitut? Cap.

PRESIDENT. — Li sembla si estava alegre, trista, tranquila o excitada?

VICTOR. — Molt cansada, me va semblar.

PRESIDENT. — Continui.

VICTOR. — Un xic després, la meva dona va pujar-hi amb el registre de passatgers, i ells van assentar-hi : «Senyor i senyora Laroch, procedents de Buenos-Aires, de pas cap a París».

PRESIDENT. — La muller de vostè servia a l'hotel?

VICTOR. — Sí, senyor president : n'era cambrera.

PRESIDENT. — Com es que no ha declarat a la causa?

VICTOR (*afectat*). — Perquè ja no era aquí. La

mateixa nit del crim, va deixar-me, i mai més he sabut d'ella, sinó pocs dies després, que 'm va enviar dos mots de lletra dient-me : «No patxixis per mi. Soc molt ditxosa! Cuida bé 'l nen!» (*A punt de plorar*).

ROSA (*baix a Elena*). — Pobre infeliç!

PRESIDENT. — Acabi la declaració.

VICTOR. — Llavors, vcli-aquí que, allà a dos quarts de sis, mentres jo muntava aigua als dormitoris... pum!... sento un tret, i tot ensems un crit. Hi corro, i 'm veig al Sr. Laroch extès a terra davant de la seva senyora, que tenia un revolver a la mà. Jo que me li tiro damunt, la desarmo i l'aferro ben bé amb els meus braços.

PRESIDENT. — I ella no va dir re, llavors?

VICTOR. — Ella, sí. Va dir-me : «—Oh! No tingui por, no; que no vui pas fugir!» La policia va venir i se la 'n va dur.

PRESIDENT. — Es tot quant sab?

VICTOR. — Re més, senyor president.

PRESIDENT (*a Jacqueline*). — ¿Té l'acusada re que alegar en contra aqueixa declaració?... ¿Tampoc vol respondre?

JACQUELINA (*apart, reconcentradament*). — Paciencia! Paciencia!

PRESIDENT. — Els senyors jurats desitgen preguntar al testimoni?... El senyor fiscal, doncs?

VALMORIN. — Tampoc.

PRESIDENT (*a Raimon*). — Si la defensa vol preguntar...

RAIMON (*aixecant-se*). — El testimoni 'ns ha dit

que l'acusada avia begut absenta. Desitjaria saber si va notar-li un estat d'ubriaguesa manifest.

PRESIDENT (*a Victor*). — ¿Ha entès bé la pregunta? La Laroch, quan vostè va agafar-la, estava enterbolida o serena?

VICTOR. — Ben serena no, senyor president. Cah! Ja puc assegurar-ho. Treia foc pels ulls, tenia la cara encesa i pareixia molt excitada.

PRESIDENT. — Pot retirar-se. Ugier! cridi 'l segon testimoni. (*En Victor s'asseu al banc dels testimonis, a mà dreta. L'Ugier obre la porta dels testimonis*).

PÉRISSARD (*baix a Merivel*). — Eh? Això no pot anar!

NOËL (*baix a Chesnel*). — S'entén bé, en Raimon: té una veu vibrant i simpatica.

ROSA (*baix a Elena*). — Que li ha fet impressió, senyoreta?

ELENA (*baixet*). — Oh! sí!

UGIER (*desde la porta dels testimonis*). — Casimir Fontén?

FONTAINE (*desde 'l brançal de la porta*). — Present! (*Entra amb uniforme de policia, i va a la barra, precedit de l'ugier*).

PRESIDENT. — Nom, cognoms, edat i professió.

FONTAINE. — Casimir, Jan, Funtena, trenta-un any, comissari.

PRESIDENT. — On viu?

FONTAINE. — Al número 9, *impassa* Jolivet.

PRESIDENT. — No es pas parent, intim, o servidor, de l'acusada?

FONTAINE. — No, mussiú 'l president.

PRESIDENT. — Aixequi la mà dreta. Jura declarar la veritat, tota la veritat, sens odi ni temor? Digui: «Sí, ho juro!»

FONTAINE. — Ho juri!

PRESIDENT. — Abaixi la mà. Declari.

FONTAINE. — El 3 d'Abril, cap a cinc ores i mija de tarda, eri de servei en el carrer de Santa Caterina. Remplaçavi un camarada que avia obtingut una permissió, per que la seva germana se casava aquell die. Acabava justament de dressar un procés verbal an un coixer que avia escrasat un guç, quan, un garçú d'otel, va venir a me cercar per un assassinat que avien fet en un carrer veí. El vaig seguir desseguit i me va conduir en el otel de les Tres Corunes. Allà, dins d'una cambra del según estatge, vaig trobar el cadavre d'un ome al bell mig d'una bassa de sang. Era la seua dòna que 'l venia de matar amb una bala de revolvèr: la seu propi dòna, seguns lo que me van dir, la dòna Laroça, que era allí, dins la cambra, mantinguda per dus criats de l'otel. La vaig agafar pel braç i se va deixar emmenar, guapu, sense cap resistenci.

PRESIDENT. — Pel camí no li va dir re, ella?

FONTAINE. — Es a dir que sum jo que li sum parlat.

Li sum demanat per què avia mort en Laroça, i ella m'ha respost que era per l'empetxar de fer una acciú infame, una cosa vergunyosa, abominable, qui auria causat el malur i 'l

desepero de calcú que ella estimava. Sum pro-
vat de li 'n fer dir un xic més; mes hi sum pas
recixit. M'ha declarat que diria pas una pa-
raula de més, ni anc mi, ni a ningú. I, de fet,
ha pas més ubert la buca.

PRESIDENT. — I no sab re més, vostè?

FONTAINE. — No, mussiú 'l president.

PRESIDENT. — L'acusada a qui vostè s'ha referit
¿es la que 'i ha aquí al banquet? La regoneix
bé?

FONTAINE. — Perfectament.

PRESIDENT. — Té l'acusada re que alegar en
contra d'aqueixa declaració? (*Un moment
de silenci*). ¿Hi ha qui vulga fer més preguntes
al testimoni? (*Silenci*). Pot retirar-se (*En
Fontaine s'asseu al costat den Victor.*)

MERIVEL (*baix a Périssard*). — No 'i ha cap més
testimoni?

PÉRISSARD. — Sols aquests dos : ja me n'he in-
format.

PRESIDENT (*a Jacqueline*). — Abans de concedir
la paraula al Ministeri Fiscal, requereixo
una vegada més a l'acusada a que, en interès
propi, exposi als senyor jurats els motius
que la van impulsar a matar. Vostè va dir a
l'agent de policia que va agafar-la, i que acaba
de declarar, que avia mort an en Laroche per
impedir-li de cometre una infamia, un acte
abominable que auria desesperat a un que
vostè estima. Quina infamia vol dir? Quin
era aquell acte abominable? A qui auria de-
sesperat?... La revelació dels motius que la

van impulsar al crim podria atenuar molt la seva culpabilitat. (*Petit silenci*). No vol explicar-los? Està ben decidida a no dir re? (*Id*). El senyor fiscal té la paraula. (*L'auditori se remou*).

PÉRISSARD (*baix a Merivel*). — Quina farsa! Tot pastat, tot!

VALMORIN (*aixecant-se*). — Senyors jurats: no auré pas d'abusar gaire de la vostra atenció. El crim que aneu a judicar es, certament, dels més vulgars: una dona que mata al seu amant. Però qui es aqueixa dona? Quin nom té? Quina família? On va néixer?... Ho ignorem en absolut. Des que entra a la presó, l'acusada 's nega a respondre a la menor pregunta: no pronuncia ni una paraula davant del jutge d'instrucció, i ja heu vist com s'ha obstinat aquí mateix en aqueix mutisme tan perillós per a ella. L'omicidi troba a voltes, si no la seva excusa, la seva explicació en els mobils que l'han inspirat. Se mata per interès, per amor, per gelosia, per venjança... i la passió que arma 'l braç del criminal, que torba sa raó, que impulsa la seva voluntat i desencadena 'l seu instint, disminueix més o menys la seva responsabilitat i l'horror que ell inspira. La justícia allavors, pot afluixar el rigor i decantar-se a l'indulgència. Però com excusar un acte del que l'autor ens amaga tant curadament els motius? I, si 's nega a confessar-los, ¿no 'us sembla que es senzillament per què són inconfessables? El tupid misteri amb que l'acusada

procura abrigar-se, a mi no 'm diu re a favor seu; aqueix silenci obstinat m'cs sospitós; i el meu cor no sab commoure-s davant d'una culpable que mai, mai ha deixat escapar ni un mot d'arrepentiment.

JACQUELINA (*amb força*). — Ja vindrà que parlaré! (*Gran sensació en l'auditori; moviments oposats*).

CHESNEL (*baix a Noel*). — Això 's va fent interessant.

MERIVEL (*a Périssard*). — Tu creus que cantarà?

PÉRISSARD. — Com ara plouen roses!

UGIER. — Silenci, senyors!

JACQUELINA (*apart, reconcentrada*). — Oh! sí que parlaré, sí!

VALMORIN. — Vos deia, senyors, que de l'acusada no 'n sabem re o quasi bé re. Les enquestes fetes a França, fins pel que diu a sa joventut, sigui a París, sigui a provincies, han sigut vancs. A Buenos-Aires tampoc saben re del seu origen. Dec, no obstant, fer constar que, en aquell país, jamai va ser processada. Ve 'l mes de Març, i ella s'embarca en el paquebot «L'Amaçona». Re de particular tampoc assenyala la presencia d'aqueixa dòna en aquell vaixell, com no sigui 'l fet de que'i tirava les cartes, se mostrava convençuda de que avia de morir-se aviat i glatia per arribar a França. Així'u declaren els tripulants de «L'Amaçona». Unicament això!... El 3 d'Abril arriba a Burdeus sobre dos quarts de cinc de la tarda, s'instala a l'Hotel de les Tres Corones, i una

ora més tard, a dos quarts de sis, mata al seu amant, personatge per altra part, ben poc interessant, que anys enrera avia sigut dos cops condemnat per robo pel Tribunal del Sena. Heu sentit afirmar pel cambrer de l'Hotel que, en aquell moment terrible, l'acusada estava alcoholtzada; però d'això jo no 'n vui treure conseqüències, ni vui tampoc discutir ara la major o menor atenuació de responsabilitat que pogués resultar d'aqueixa excusa deplorable: deixem que 'u faci, si vol, el simpàtic advocat de la defensa, mestre Raimon Fleuriot.

JACQUELINA (*apart, orriblement sorpresa*). — Què diu?... Oh, Déu meu! mateu-me! (*Petit silenci*).

PRESIDENT. — La defensa té la paraula. (*Un cop dret, en Raimon contempla un instant a Jacqueline feta una mar de llagrimes i, amb veu alterada per l'emoció i ronca com si anés a plorar, diu:*)

RAIMON. — No tractaré, pas, senyors, d'amagar la fondíssima emoció que sento ben a pesar meu. Voldria tenir sang freda, voldria mantenir-me serè, m'esforço en recobrar-me, i, mal que 'm pesi, els ulls se 'm neguen, el cor se'm nua, la meua veu tremola... i ben poc se'n manca ja per a que, en lloc de parlar, trenqui el plor davant vosaltres! Excusi la vostra indulgència aqueixa feblesa meua, de que no m'aig d'averkonyir. Me trobo per primera vegada en contacte amb la misèria i el dolor umans...

me sento desamparat, remogut... i s'apodera de mi l'angoixa profunda de sentir-me inferior a la tasca nobilíssima que de bon grat vaig acceptar. Tots els conceptes que duia preparats, tots els arguments que avia triat per a commoure-us i convence-us, se m'han esvanit: el sofriment i la miseria d'aquesta pobra dòna, m'ho han esborrat tot! Mircu-la, senyors! Per entendre-vos, per persuadir-vos, ¿on trobaria jo paraules que valguin mai lo que ses llagrimes i sos plors?

JACQUELINA (*plorant i apart*). — Fill del meu cor!... Pobre fill meu!

RAIMON. — Lo que més principalment interessa de la causa que s'està discutint davant vostre, senyors, es el misteri que l'envolta. ¿Qui es aqueixa dòna que plora i 's desespera? ¿D'on ve i perquè matà l'ome amb qui vivia? No 'n sabem re! Ella, sols ella, podria dissipar aqueixes tenebres, i s'hi refusa: ella es la que manté el secret que auríem de conèixer, i ella la que 'l guarda amb glosia! Ah! Per què? Per desviar la justícia? No, evidentment que no; car, en aquest cas, parlaria, intentaria disculpar-se, amb abils mentides se justificaria: s'auria esmerat en explicar-nos la tragedia amb raons plausibles, baralles, violències, cas de lilegitima defensa, follia... que sé jo? I ¿qui podria refutar-les aqueixes raons, quan ningú presencià 'l drama, quan ningú sentí 'ls actors i d'ells solament ens ne queda un? Però cal!... la meva clienta no ha tingut mai el proposit

d'usar del subterfugi: les conseqüències del seu acte no pot pas ignorar-les, i res ha fet per defugir-les. «—No tingui por—diu an el moço que la desarma i que l'agafa; — no tingui por de que m'escapi!». Se resigna i calla! Per què? Ella mateixa 'ns ho dirà i ens aixecarà tot d'una la punta del vel que 'ns amaga la veritat. L'agent de policia, que ha declarat davant nostre, ens ha explicat que ell va demanar a l'acusada 'l per què avia occit an en Laroch, i ha dit que ella li va respondre: «—L'he mort per impedir que 's cometés una infamia, un acte abominable que auria causat la desgracia i la desesperació d'una persona que jo estimo.» Doncs, ja 'n tenim prou : ja coneixem el secret d'aquesta pobra dolorosa! Matà an en Laroch, aqueix individu tant poc interessant, segons justissima qualificació del Ministeri fiscal, aquell lladre reincident i capaç de tot... perquè era l'unic medi que tenia ella d'impedir una infamia, un acte vergonyós, abominable, que auria omplert de dolor i desesperació al ser que ella més s'estima. Heus-aquí com s'explica aqueix silenci obstinat que no arribarem a comprendre! Aqueixa dòna, eixa pobra dòna caiguda als ultims extrems de la miseria fisica i moral, aqueixa criatura malmesa, estima. L'han degradada, però estima!... Es menyspreada, però estima! I s'estima més la ditxa del ser estimat que la seva propria vida! Un dia veu menaçada aquesta ditxa, i mata; mata, sense pensar-s'hi, el malvat que l'anava

a destruir! L'amor, no més l'amor, l'ha feta criminal! I ¿a qui pot estimar fins an aquest punt? ¿Serà a un pare que està acabant els seus dies, respectat i venerat per totom? ¿Serà un marit o a un amant a qui un jorn trafí i abandonà? ¿Un fill, potser, que viu content, ignorant l'abjecció de la seva mare?... No 'u sabem; però aquí, aquí 's troba, sens cap mena de dubte, el fonament del secret d'aqueixa malaurada i de son silenci. Els judicis dels omes poc li importen : l'unic que l'interessa es aquell ser! La propria vida? Què? La dòna la sacrifica! El que vol, això sí, es restar ignorada en absolut, que ningú la conegui, i que'l seu nom no soni, a fi de que la sentència no pugua descobrir-la i que'l seu record se perpetui intacte en el cor de qui ella adora! Aquests sentiments, senyors, no són, no, de cap ànima vulgar, i jo crec ben bé que basten per demostrar que la qui 'ls abriga, mai pogué ser en sos primers dies ni marcada pel vici ni reservada per al mal. I, en efecte, quants esforços s'han fet, que no són pocs, i a despit de tots els procediments d'identificació de que disposa la policia, han sigut inútils : la policia no ha pogut trobar cap mal antecedent de l'acusada. Ara doncs : sense una condemna anterior no'i ha tara original, i sense això... ah! no'u dubteu!... a l'arrancada d'eixa caiguda, avui tant fonda, hi trobariem segurament un ome! Que quan una dòna cau i rodola fins al fons del avenc, no es contra ella,

no, que 'ns hem d'indignar i sulfurar de cop; podeu ben creure que 'i ha intervingut un ome, un seductor sense vergonya, un amant sense escrupols o un marit sense noblesa, orgullós i dur, pel qual la malastruga ha sigut rebutjada, enganyada o ofesa i llançada a la ventura i a la prostitució! Aqueix ome, al qual no castiguen les lleis humanes, Déu el veu i judica! Ell es qui ha fet d'aquesta dòna lo que 'n veieu avui... i ell, ell n'es el responsable. Segurament que viu feliç, que veu son nom respectat, i sent la consciencia tranquila, si, ah! però, als ulls de la Justícia Eterna, aqueix ome es tant baix com la mateixa dòna, aqueix butxí es potser més vil que la seva victima... i jo, en nom de tota la gent onrada, an aqueix malfactor anonim, el confonc, com tots vosaltres, amb l'oprobri que's mereix.

FLEURIOT. (*apart, molt emocional*). — Oh, fill, fill! que terrible!

RAIMON. — En sa eloqüent acusació 'ns recordava el Ministeri Fiscal, com, de vegades, l'omicidi arriba a fer-se excusable, atenuant l'horror, que per ell sentim, les passions que l'inspiraren. Doncs jo 'us pregunto, senyors, jo 'us pregunto confiadissim, si aqueixa dòna es verament culpable; si heu de castigar-la per aver suprimit aquell ser perillós que menaçava la pau de la persona que ella estima; si heu de castigar-la per la reserva en que tant valenta i eroicament ha sabut mantenir-se tancada per

salvar de l'escandol i la vergonya el seu nom. No, senyors : de cap manera! No més de pensar-hi, el cor se 'm subleva ; i no dubto, no, que a vosaltres vos passa altre tant! Per això espero sense temor, senyors jurats, el vostre veredicte. La meva causa es justa, i la vostra sentència ha de confirmar-ho Una condemna; per atenuada que fos, revelaria la tristíssima insuficiència del defensor, i jo 'm quedaria amb el remordiment de no aver sabut complir la meva tasca de fer-vos compartir amb mi 'ls sentiments de justícia que m'animen!... He dit. (*S'asseu. Xiu-xius de simpatia en l'auditori. Molts s'aixuguen els ulls i ploren*).

ELENA (*baix, a Rosa*). — M'ha trastornat total!

ROSA. — I jo?... lo que he plorat!

PRESIDENT. — Acusada, aixequi-s!

VICTOR (*aixecant-se*). — Perdoni, senyor president.

PRESIDENT. — Qui es que parla?

VICTOR. — Soc jo, senyor president.

PRESIDENT. — Es que s'ha deixat alguna cosa per dir?

VICTOR. — Sí, senyor president.

PRESIDENT. — Digui, doncs.

VICTOR (*senyalant a Périssard i Merivel*). — Que aquells dos subjectos, de que 'm recordo ben bé, han de saber bona part dels motius d'aqueix crim.

MERIVEL (*apart*). — I ara? A què ve això?

PRESIDENT. — Expliqui-s.

VICTOR. — Aquests dos senyors van venir a l'ho-

tel a preguntar per en Laroch ja abans de que arribés. Després van tornar quan ja 'i cra, i jo 'ls vaig acompanyar fins al número 24. El Laroch els va fer entrar, i 's van estar ple-gats més de mitja ora. Acabat, van sortir tots tres, i ell va tornar tot sol quinze o vint minuts abans del crim.

PRESIDENT. — Ah!... Ja es curiós, això!

PÉRISSARD (*apart*). — Imbecil!

PRESIDENT. — Digui : què més?

VICTOR. — No se re més, senyor president (*Torna a seure-s*).

PRESIDENT. — Ugier : an els aludits, que s'acostin : en virtut del meu poder discrecional, els interrogaré com testimonis.

PÉRISSARD (*baix, a Merivel*). — Alerta! Cap planxa! Cuse-t la boca!

MÉRIVEL (*baixet*). — No tinguis por! Muixoni : això rai!

UGIER. — Senyors... si 'ls plau?... (*Périsard i Merivel s'aixequen i el segueixen*).

PRESIDENT (*a l'Ugier*). — Que l'un d'ells vingui a la barra, i condueixi l'altre a la sala de testimonis.

FLEURIOT. — I ara! Aquells dos que vaig rebre aïr! (*Périsard avança fins a la barra, i l'ugier fa sortir en Merivel per la dreta*).

PRESIDENT (*a Perissard*). — Nom i cognoms?

PÉRISSARD (*somrient a Fleuriot com si 's coneguessin*). — Arseni-Juli Périsard.

PRESIDENT. — Edat?

PÉRISSARD. — Cinquanta nou anys.

PRESIDENT. — Professió?

PÉRISSARD. — Agent de negocis.

PRESIDENT. — Domicili?

PÉRISSARD. — A París, carrer Burgtiburg, 62.

PRESIDENT. — Expliqui-us lo que sapiga de l'omicidi Laroch.

PÉRISSARD. — Oh! jo, re, senyor president; re absolutament. Ni m'explico el per què tracten de barrejar-m'hi.

PRESIDENT. — Vostè coneixia 'l Laroch?

PÉRISSARD. — Anys enrera 'l vaig conèixer, a París. Deu fer uns sis mesos que ell me va escriure demanant-me una colocació : jo li vaig respondre oferint-n'hi una en les meves oficines, i vaig venir a rebre-l al desembarcar a França. Veli-aquí tot!

PRESIDENT. — Va venir expressament de París per veure-l an ell?

PÉRISSARD. — No, senyor president. Jo avia vingut a Burdeus per instal·lar-hi una sucursal de la meva casa de París.

PRESIDENT. — I es per això mateix que avui se troba aquí?

PÉRISSARD (*lentament i amb intenció, mirant an en Fleuriot*). — No, senyor president : vaig tornar-hi aïr per tractar d'un negoci particular que interessa... a una clienta meva : un negoci, per cert, dels delicats, en el que balla l'onor d'una família, i que espero dur a bon terme. Se 'm regoneix, generalment, l'abilitat que tinc per a això, i ja saben que's pot comptar sempre (dic que *sempre*) amb la meva discreció més absoluta.

PRESIDENT. — Quan vostè's va veure amb en Laroch, què li va dir?

PÉRISSARD. — Re de particular : vam parlar de negocis. Vaig explicar-li 'l com se treballa en les meves oficines.

PRESIDENT. — I vostè no sab per quin motiu ella deuria matar-lo?

PÉRISSARD. — Oh! en absolut!

PRESIDENT. — Coneix a l'acusada?

PÉRISSARD (*en avent-se-la mirada*). — La vaig veure a la cambra den Laroch, però ignoro del tot qui es.

JACQUELINA (*aixecant-se*). — Jo sí, que 'l conec, a vostè! Vostè es el causant d'aqueixa mort! (*Al regoneixer la veu, en Fleuriot tremola i's fixa enguniós en Jacqueline*).

PÉRISSARD. — Jo?

JACQUELINA. — Sí: vostè esbrinà que jo era casada i que estava separada del meu marit... i vostè va aconsellar an en Laroch que anés a trobar-lo i que li reclamés el meu dot! Sí!

FLEURIOT (*fitant-la sens parlar, esglaiat apart*). — El seu dot!... Llavors, doncs... es ella!

PÉRISSARD. — Senyor president : en Laroch va confiar-me que, la seva dòna, de resultes d'un tifus molt fort que avia passat l'any anterior, no tenia bé 'l cap.

JACQUELINA. — Es cert que vaig arribar a les portes de la mort i que van tenir d'afaitar-me 'l cap. (*Amb intenció, fixant an en Fleuriot*). Per això, 'ls que 'm coneixien abans, no poden... no 'm poden conèixer ara...

FLEURIOT (*apart, esgarriat*). — La Jacquelina!
La Jacquelina!

NOEL (*tot emocionat, baix, a Chesnel*). — És la seva dòna! N'estic segur! És la Jacquelina!

JACQUELINA (*a Périssard*). — Però boja no, que no'n só! Vaig pregar i suplicar an en Laroch que no escoltés els malvats consells d'aqueix ome; i veient que 's negava a accedir-hi i no volent jo, per lo més sagrat del món, que vegés el meu fill, que li parlés, que arribés a trepitjar el llindar de sa casa, vaig matar-lo! (*Torna a seure-s*).

PÉRISSARD (*fingint commiseració*). — Pobreta!

ROSA (*apart*). — Jesús, María! És la senyora!

NOEL (*apart, afligit*). — La meva pobra Jacquelina!

PRESIDENT (*a Périssard*). — Pot retirar-se!

PÉRISSARD (*apart*). — Uff!

PRESIDENT. — L'altre testimoni.

(*L'ugier s'arriba a la porta de la dreta del fons*).

VALMORIN (*a Périssard, que intenta anar-sen per la dreta*). — Esperis, no se'n vagi! El podem necessitar.

PÉRISSARD. — M'ha dit el senyor president que ja puc retirar-me, i tinc un afer importantíssim que...

VALMORIN (*secament*). — Jo li dic que 's quedi. Segui allí, al banc dels testimonis.

PÉRISSARD (*flastomant*). — Que'm pengin si 'u entenc! Quines coses! Amb quin dret? Jo no he sigut citat en forma!... article 313 del Codi d'instrucció criminal!... Això es inaudit!

(*S'asseu. L'ugier torna amb en Merivel i el deixa a la barra.*)

PRESIDENT. — Nom i cognoms?

MERIVEL. — Modest-Jacint Merivel.

PRESIDENT. — Edat?

MERIVEL. — Cinquanta dos anys.

PRESIDENT. — Professió?

MERIVEL. — Agent de negocis.

PRESIDENT. — Domicili?

MERIVEL. — 132, carrer de Sant Denís.

PRESIDENT. — Digui-us què sab de l'omicidi den Laroch.

MERIVEL. — No'n sé re, senyor president.

PRESIDENT. — No'n sab re, vostè?

MERIVEL. — Ni una paraula.

PRESIDENT. — No'l coneixia, vostè, an en Laroch

MERIVEL. — No, senyor president.

PRESIDENT. — Es a dir que no l'avia vist mai?

MERIVEL. — Mai.

PÉRISSARD (*apart, furios*). — Ai, l'estupid!

PRESIDENT. — De manera que, en 3 del passat Abril, vostè no va anar a veure-l a l'hotel de les tres Coronas: veritat?

MERIVEL. — No, senyor president. (*Rialles en l'auditori*).

PRESIDENT. — Reflexioni-u: el cambrer de l'otel l'hi va veure.

MERIVEL. — S'ho aurà cregut, però s'enganya! (*Noves rialles*).

PÉRISSARD (*apart, furios*). — S'ha vist bestiota igual?

VALMORIN (*aixecant-se*). — Senyor president: la

contradicció d'aquests dos omes es més que sospitosa, i els veig en flagrant delictes de fals testimoni. En virtut de l'article 330 del Codic d'instrucció criminal, demano, doncs, que se'ls arresti immediatament.

PÉRISSARD (*aixecant-se*). — I ara! Quina culpa i tinc, jo, si aquest ximple... (*Senyalant en Merivel*).

MÉRIVEL (*revifant-se*). — Com s'entén!

PRESIDENT. — Gendarmes! emportin-sen aquests dos omes!

MÉRIVEL. — Protesto amb tota energia!

PÉRISSARD. — Amb quin dret s'obra amb mi així? Això es indigne!

PRESIDENT. — A la presó.

MÉRIVEL. — Jo'm venjaré! Diré lo que...

PÉRISSARD (*vivament*). — Calla! Ni una paraula més! Me la pagaran! Me la pagaran!

MÉRIVEL. — Me'n queixaré al diputat. (*Dos gendarmes s'han apoderat i endut a Périssard i Merivel, en mig de llurs protestes... per la porta dreta del fons*).

FONTAINE (*a Victor*). — Quin parell de janfutres!

VICTOR. — Com hi ha món!

ELENA (*baix, a Rosa*). — I ara, Rosa, què li agafa? què té?

ROSA. — Re, senyoreta, re!... són nervis!

UGIER. — Silenci!

PRESIDENT (*a Jacquélina*). — Vol, l'acusada, afegir re en defensa seva?... Digui! La veritat! Descobreixi-ns-ho tot!

JACQUELINA (*dreta, a poc a poc, dominant la seva*

emoció). — El meu defensor ja ha dit lo que calia. Mai en la vida oblidaré aquelles paraules... que li agraeixo... amb tota l'ànima! No, jo no avia nascut per al mal! (*Amb rancunia*). Un vil me va llançar a la miseria i va fer de mi lo que avui só! Jo l'avía ofès, sí; però jo plorava, i l'abominava, la meva culpa! Vaig confessar-li, n'hi 'n vaig demanar perdó de genollons... i ell, sens pietat, va repel·lir-me i 'm llançà al carrer, a mi, la seva esposa, la mare del seu fill! Gracies an ell, vaig anar rodolant pel vici, he agonitzat mil vegades, i... he mort un ome! No l'aig de detestar? El detesto, i fins a l'ora de la mort... sí... sí... el maleiré! (*Entendrint-se*). Però no 'm vui doldre, no: tinc un fill, un fill que adoro. Oh! sí! l'idolatro! Ell no'm coneix: el só de la meva veu; gracies al Totpoderós, no li desperta cap record. Mai tornarà a veure-m: ignorarà sempre les taques i vergonyes de sa mare, i així el meu record li serà eternament dolç. Està tant lluny... oh trista!... tant lluny de mi!... L'estimo! l'adoro! me té robat el cor!... Que sigui feliç! que sigui feliç! (*Se deixa caure al banquet, desfent-se en llagrimes. Viva emoció en l'auditori*).

PRESIDENT. — Clos el debat. Ara, senyors jurats, aureu de respondre a la següent pregunta: «L'acusada es culpable d'omicidi comès el 3 d'Abril de 1906 en la persona de Frederic Laroch?» Si la majoria estimés que 'i ha atenuants en favor de l'acusada, deveu, baix pena

de nul·litat, declarar-ho en aquests termes : «La majoria estima que hi ha circumstancies atenuants en favor de l'acusada». I us adverteixo, igualment, que tot ho heu de decidir en votació secreta. Podeu retirar-vos a deliberar. Se suspèn la sessió.

(Els jurats, el fiscal, el Tribunal, el relator i l'agutzil surten per les llurs portes respectives. En Fleuriot surt amb el fiscal. La Jacqueline entre els dos gendarmes. El public se'n va per la primera porta de la dreta. En Victor i en Fontaine, per l'ultima.)

ELENA. — Que se'n va vostè, Rosa?

ROSA (anguniosa). — Sí : aig de sortir. Necessito aire : aquí m'ofego! (Apart, tot anant-sen). Pobrets! Pobrets! (Surt, seguida d'Elena).

ESCENA II

NOEL, RAIMON I CHESNEL

CHESNEL (a Noel). — Quina tragedia!

NOEL (entrístat). — Espantosa! espantosa! Tinc el cor com un anís.

CHESNEL. — Pobra dòna!

NOEL. — Ah! Si l'agués coneguda abans! Si vostè l'agués vista a la flor de la seva joventut, si agués pogut admirar com jo 'l seu encís, la seva gracia, la seva bellesa!

CHESNEL. — Calli! en Raimon!

(*Un cop recullits els seus papers, ve en Raimon cap an en Chesnel*).

RAIMON. — Li sembla si la perdonaran, doctor?

CHESNEL. — Per a mi, sí. I ja pot ben dir, amic

Raimon, que 's deurà a vostè, principalment.

RAIMON (*content*). — De veres, no 'u he fet tant malament?

NOEL. — Per a mi has estat admirable!

RAIMON (*protestant-ne alegrement*). — Oh! oh!

No exagerem tant!

NOEL. — Que exagero, dius? Sabessis com m'has commogut! I a molts altres també : creu-ho!

RAIMON. — No n'estic poc content, de lo que'm diu! (*Alegrement*). Sab a qui crec que he fet plorar?... Al papà! Ell, tant impassible, l'ome de pedra! De tant en tant, jo me'l mirava de cua d'ull com qui no 'u vol... i he vist que plorava! Això sí que es un triomf : eh? Fer plorar a tot un president!... No 's pensi per això, que, al rompre... ui, quina por! Me creia perdut! Aquella pobra dòna m'avia trasvalsat tot. Se'n recorda, del crit que ha fet quan de poc se desmaia?

NOEL. — Sí, sí : quan vostè s'ha tombat a mirar-la i li ha dit no sé què?

RAIMON. — Allavors! Jo avia apoiat la mà en l'espatller del seu banc. Ella me l'ha agafada, me l'estrenyia amb tal força... i m'ha clavat al mateix temps una mirada tant extranyament expressiva... que, no sé, m'atreia... si... positivament se'm xuclava... no sé. En fi, que jo auria volgut aixecar-la d'allí, conso-

lar-la... besar-la... fins besar-la!... Quina ximpleria!... eh?... un advocat que comencés a besar les seves clientes! Doncs li juro que he sentit aquesta rauxa! Una sensació estrambotica!... I que n'he sortit tant torbat, que he estat ben bé alguns minuts sense ni saber lo que 'm deia! Li juro que no les tenia totes. Per sort he conseguit dominar-me, i gracies a Déu, ja està tot fet!... Ah! El papà que ve!
(Fleuriot entra per la dreta (porta del public) tot trastornat i tremolós).

FLEURIOT *(amb veu trencada)*. — Gracies, fill meu, gracies! Ets molt onrat! *(Cau sobre una cadira)*.

RAIMON. — Que no't trobes bé?

NOEL *(a Fleuriot)*. — Vine! No't quedis aquí!

CHESNEL. — Vingui amb mi, vingui.

FLEURIOT. — No. Deixeu-me ... No vui, no vui.
(Tres cops de timbre).

RAIMON. — Van a reprendre la sessió.

NOEL. — Ja? Sí que ha estat poc, el Jurat!

RAIMON. — Bon senyal. Veritat, papà? *(Se'n va a ocupar el seu seti)*.

FLEURIOT *(a Noel)*. — Que l'has reconeguda, tu? Ella es, ella! Qui 'u diria! Vet-aquí la meva obra! Pobra Jacqueline! jo que t'he estimat tant!
(Totom torna a ocupar els seus llocs).

ESCENA III

TOTS ELS DE L'ESCENA ANTERIOR,
LLEVAT DE PÉRISSARD, MERIVEL, ROSA I ELENA

UGIER (*anunciant*). — El senyors del Tribunal.
(*Entren aquests, en Valmorin i el relator. Els jurats ocupen ja llur banc.*)

FLEURIOT (*baix, a Noel*). — Ah! Com pateixo!
NOEL. — Coratge! Jo no desconfio!

PRESIDENT. — Se renua la sessió. Els senyors jurats se serviran fer-nos conèixer el veredict.

EL JURAT EN CAP (*aixecant-se i posant-se la mà al cor*). — Per mon onor i ma consciencia, davant de Déu i dels omes, la declaració del Jurat es : «No ; l'acusada no es culpable!» (*Sensació general*).

FLEURIOT (*a Noel*). — Absolta! Oh! La podré re-
veure! (*El jurat en cap entrega 'l veredict al president, que'l firma i passa al relator, que'l firma també. Jacqueline torna al banquet amb els gendarmes, lassa i molt sobreexcitada*).

FLEURIOT (*baix, a Noel*). — Oh! que trasmudada vé! Lo que deu aver patit!

CHESNEL (*apart*). — Què li passa? Oh, quins ulls!
Li agafarà un accident!

PRESIDENT. — Senyor relator : llegeixi 'l veredict.

RELATOR. — La declaració del Jurat es : «No : l'acusada no es culpable!»

PRESIDENT. — En conseqüència, el Tribunal declara a l'acusada innocent del crim a ella imputat, l'absol, i ordena que se la posi en llibertat immediatament si no pesa sobre ella presó per altra causa. Vistos.

JACQUELINA (*fòra de sí*). — No! no! No 'u vui! No 'u vui!... La mort! Jo vui morir! Jo vui morir! (*Cau amb un violent atac de nervis*).

FLEURIOT (*a Chesnel*). — Corri-i, doctor! Socorri-la! Salvi-la! (*Fleuriot, Chesnel i Noel s'abalcancen a salvar-la. Gran agitació en l'auditori*).

PRESIDENT. — Guardes! buidin la sala! (*Els gendarmes fan sortir el public. El Tribunal, el fiscal, el relator i els jurats se'n van també*).

CHESNEL (*als gendarmes que porten la Jacquellina desmaiada*). — Per aquí... poc a poquet..

UGIER (*acostant la seva butaca*). — Tinguin: asseguin-la aquí. (*L'hi asseuen desmaiada*).

ESCENA IV

JACQUELINA, FLEURIOT, NOEL, CHESNEL I UGIER

CHESNEL. — (*Borroneja unes ralles en un paper que's traurà de la cartera. A l'ugier*). Vol fer el favor d'enviar per aquesta medecina?

UGIER. — Tot seguit, senyor doctor (*Surt*).

NOEL. — Miri que li dura molt.

CHESNEL. — Està tant feble i abatuda...

RAIMON. — Pobra infelixa!

FLEURIOT (*a Chesnel*). — Li sembla si 'i ha perill?

CHESNEL. — Què se jo? Té 'l cor malalt, cansat...
totes les entranyes massa gastades ja.. per
aguantar la vida que se li escapa.

FLEURIOT — Oh! Déu meu!

NOEL. — Diria que s'ha bllugat, doctor

CHESNEL. — Sí, ja 's revé. (*A Fleuriot*). Vagi-sen,
amic meu.

FLEURIOT. — L'hi sembla?

CHESNEL.—No convé que'l vegi al badar els ulls.

RAIMON (*apart, tot sorprès*). — Ai-ai! Per què?

NOEL (*a Fleuriot*). — El doctor té raó : es lo més
prudent! Sortim : ja tornarem aviat.

FLEURIOT. — M'ho maneu!... Raimon : vine amb
mi... vine, fill, que t'aig de dir una cosa!
(*Surt amb en Noel*).

RAIMON (*apart, arronçant l'espailla*). — No entenc
què passa. (*Surt darrera 'ls altres*).

ESCENA V

JACQUELINA I CHESNEL

CHESNEL (*a Jacqueline, que fa un gran sospir i
bada 'ls ulls*). — Com se troba, senyora?

JACQUELINA. — Malament, tota cruixida! (*Recordant-sen de sobte*). El meu fill! Ah! No es pas
aquí? No vui que 'm vegi. Tregui-men. Me 'n
vui anar! (*Prova en va d'aixecar-se i cau a clo-
fada*). No puc! No puc!

CHESNEL. — Esperis, senyora : aviat li revindran
les forces i podrà.

JACQUELINA. — Es metge, vostè?

CHESNEL. — Sí: tranquilisi-s! Jo la curaré. Confii en mi, que só un bon amic del seu fill, den Raimon.

JACQUELINA. — Es dir que vostè sab...?

CHESNEL. — Tot, sí, tot.

JACQUELINA. — Ah! el fill de la meva ànima! Amb quin cor m'ha defensat! (*Vivament*). Però no 'n sabrà re, ell! eh, doctor?

CHESNEL. — Ni una paraula.

JACQUELINA. — Mai! eh? mai! Prometi-m'ho.

CHESNEL. — L'hi prometo.

JACQUELINA. — És l'únic que'm queda! el seu record carinyós! Jo vui que m'estimi sempre, sempre! Quina pena, la meva! quina vergonya sí...

CHESNEL. — No'i pensi, vaja! Sossegui-s! No s'agiti més!

JACQUELINA. — Doctor: m'estic morint: veritat?

CHESNEL (*dissimulant*). — No digui bençiteries. I ara!

JACQUELINA. — Ah! no! Tant de bo 'm moris Quina sort!

ESCENA VI

JACQUELINA, CHESNEL I RAIMON

RAIMON (*apart*). — Ah! Déu meu! Déu meu!... (*Fingint-se alegre i somrient*) Digui: que fa la meva pobra clienta?

JACQUELINA (*amb angoixa*). — Ah! Ell?

CHESNEL. — Calmi-s.

RAIMON (*atançant-se-li*). — Ja 's troba millor?

JACQUELINA (*apart*). — Ell! ell!

CHESNEL (*a Raimon*). — Sí : no ha sigut re: un petit atac de nervis molt natural, que no tindrà conseqüències.

RAIMON. — Gracies a Déu!

CHESNEL (*baix, a Raimon*). — Alerta, que una emoció la pot matar!

RAIMON (*baix*). — No tingui por! (*A Jacquélina*).
No he volgut retirar-me sense saber si ja estava bé.

JACQUELINA. — Quanta bondat!

RAIMON. — Ni sense regradiar-la. (*Chesnel s'allunya discretament i surt*).

ESCENA VII

JACQUELINA I RAIMON

JACQUELINA. — Regradiar-me a mi?

RAIMON. — I es clar! A qui dec, si no a vostè, el meu primer triomf? Jo, avui, sento 'l goig més gran de la vida!

JACQUELINA. — Doncs que podré dir-li jo, si es vostè qui encara 'm regradia?

RAIMON. — Digui-m si està contenta.

JACQUELINA (*mirant-se'l*). — Sí, contentíssima!
No esperava pas la ditxa, la gran ditxa que tinc.

RAIMON. — No la cansaré, si m'assec una mica?

JACQUELINA. — Oh! no, no! (*Raimon s'asseu*).

RAIMON. — Abans d'anar-men enraonarem un poc : eh? Fins ara avia estat tant esquerpa amb mi... que apenes ens coneixem!

JACQUELINA. — Ja 'm perdonarà d'aver-lo rebut tant malament : veritat?

RAIMON. — Ni malament! Si mai me va dir una paraula! Però no m'agraviava : cregui! Jo deia : «—Potser me troba massa jove! No li dec inspirar prou confiança. . o... potser no li soc simpatic.»

JACQUELINA (*vivament*). — No : no 'u cregui pas, això! Es que estava tant trista, tant desesperada!...

RAIMON. — Però avui ja no 'u està tant : veritat?

JACQUELINA. — No, gracies a vostè.

RAIMON. — Quina alegria tinc de sentir-li dir això! Es que vostè no voldrà creure la gran simpatia que m'ha inspirat.

JACQUELINA. — De veres? No m'ha tingut per una criminal abjecta?

RAIMON. — Al contrari; m'ha guanyat el cor! L'he vista, com ho crec encara, perseguida, i ben injustament, per la desgracia, i jo auria volgut poder-la consolar, aixecar-li l'esperit, convèncer-la de que, en mi, tenia no sols un defensor, sinó un amic... sí, un amic sincer, devotíssim.

JACQUELINA. — Ah! Si 'u aguéis sabut!... si 'u aguéis sabut!

RAIMON. — Per això 'm vaig proposar, quan me nos, dedicar-me enterament a la causa de

vostè, consagrar-li tot el temps, totes les meves forces, i arribar, costés el que costés, a endevinar el seu secret, ja que vostè 's negava a confiar-mel. I n'he sortit : la veritat ha lluit, tots els cors s'han commogut, i totom ha allargat la mà a vostè. Ja es lliure : ja podrà anar a veure 'l fill que tant estima. Prometi-m que no m'oblidarà del tot!

JACQUELINA. — Oblidar-lo? Jo? Déu meu!

RAIMON. — A mi, el record de vostè no se m'esborrarà mai més. (*L'emoció de Jacqueline i el seu torbament van creixent, i ella s'aixeca*).

JACQUELINA. — Sento tenir d'anar-men...

RAIMON. — Per què tant aviat?

JACQUELINA. — M'es forçós!

RAIMON. — Reposi una mica més!

JACQUELINA (*apart*). — No!... No puc més... No puc més! Se 'm trenca 'l cor!... (*Torna a caure rendida*). Déu meu! No poder dir-l'hi!... ni poder veure-l mai més! mai més! (*Alt*) Abans de separar-nos jo voldria donar-li alguna cosa, algun record, i no tinc re, re! Però mentres jo visqui, mentres jo respiri, en tant que'l meu cor bategui...

RAIMON. — Doni-m la mà. (*Ella li dona*). Se recorda d'ara fa poc, quan durant la sessió m'he girat a mirar a vostè? Vostè m'ha agafat la mà, me l'ha estreta i m'ha clavat una mirada que m'ha arribat a l'ànima. Doncs, alesores, jo he sentit un desig vivíssim d'abraçar-la a vostè, de besar-li les llagrimes i d'estrener-la contra 'l meu cor.

JACQUELINA (*entusiasmada*). — A mi?... A mi?

RAIMON. — Vol... vols abraçar-me... mare meva?
(*Caient de genolls*).

JACQUELINA. — Ah! Raimon!... fill meu! vida meva! (*Petonejant-lo*).

RAIMON. — Mareta meva! Marc del meu cor!

JACQUELINA. — Ah! Prou!... Es massa goig per a mi!... No 'i estic avesada! No tinc prou forces!

RAIMON (*alarmat veient-la defallir*). — Què?

JACQUELINA. — No! no es res!... No 't moguis, fill meu, no 't moguis! (*Amb temor*) Es que sabs... t'han dit...

RAIMON. — El meu pare acaba de confessar-me lo molt que tu has sofert, pobra mamà meva! Però ja tot ha passat : hem d'oblidar aquells dies horribles que'ns han tingut separats tant de temps!... Oh sents, mare meva?

JACQUELINA. — Sí, sí! Tots serem feliços, tots!

RAIMON. — El papà es allà, que espera... T'estima, plora!

JACQUELINA. — Oh! Que vingui! El vui veure! Que vingui tot seguit!

RAIMON. — Oh! Gracies! Com t'ho estimo. (*La besa i surt*).

JACQUELINA, *de sobte sent que s'ofega. Se redreça amb angoixa*. — Ah! Déu meu!... Ah!... Què serà? (*Cridant*). Raimon! (*Més feblement*). Raimon! (*Prova de refer-se en va, i torna a caure a la cadira*). Fill meu!... Adéu... amor! Oh! Massa gloria per a mi!... (*Mor*).

ESCENA VIII

JACQUELINA, FLEURIOT, RAIMON,
NOEL I CHESNEL

RAIMON (*a Fleuriot*). — Vine, corre, vine, que
t'espera! (*Veient-la morta*). Ah!

FLEURIOT. — Jacquelina!

CHESNEL. — Ha acabat de patir!

RAIMON. — Mamà! Mamà! (*Caient de genolls a
sos peus*).

FLEURIOT. — Oh! Sense 'l seu perdó!

TELÓ

OBRES DEL TRADUCTOR

NOVELES

La Papellona.	(Segona edició.)
L'Escanya-pobres.	(Tercera edició.)
Vilaniu.	(Agotada.)
La febre d'or.	(Agotada.)
La Bogeria.	
Pilar Prim.	(Segona edició.)

QUADROS EN PROSA

Croquis del natural.	(Agotada.)
Notes de color.	(Segona edició.)
De tots colors.	(Agotada.)
Figura i paisatge.	

TRADUCCIONS

La Desconsolada, de BENJAMÍ BARBÉ.	(Agotada.)
Memorias d'un nihilista, d'ISAAC PAULOUSKI.	
Un llibre trist, de TOLSTOI.	
Poemets en prosa, d'IVAN TURGUENEFF.	

TEATRE

Teatre d'aficionats, un volum de comedies i monologs.

Com les fulles, comedia en quatre actes, de JOSEP GIACOSA.

Tristos amors, comedia en tres actes de JOSEP GIACOSA.

El més fort, comedia en tres actes, de JOSEP GIACOSA.

Papà ministre, drama en tres actes, de GEROLAMO ROVETTA.

El Vano, comedia en tres actes, de GOLDONI.

El sorrut benefactor, comedia en tres actes, i **L'Avar**, comedia en un acte, de GOLDONI.

Lo darrer hoste, quadro dramatic, de SCHMIDT.

La Benyora X, drama en quatre actes, d'A. BISSON.

EN PREMSA

La Gropada, drama en cinc actes, de OSTROVOSKY.

Els Corbs, drama en quatre actes, d'E. BECQUE.

OBRES DE VENDA

EN L.A

LLIBRERIA «L'AVENÇ»

DE JACINTO VERDAGUER

	Ptes.
Jesús de Nazareth.	1
Flors del Calvari	3
La Mellor Corona	3
En paper de fil.	6
Corpus Christi.	1'50
En paper de fil.	3
Eucarístiques	5
En paper de fil.	10
Rondalles	3
En paper de fil.	6
Discursos	2
En paper de fil.	4
Al Cel.	2
Viatges	0'50
Excursions	0'50
Flors de Maria.	0'50
Dietari d'un pelegrí a Terra Santa.	0'50
Prosa florida	0'50
Folk-lore.	1
En paper de fil.	2
Cantic dels Cantics, precedit d'Els Jardins de Salomó.	1
En paper de fil.	2
Colom, seguit de Tenerife	1
En paper de fil.	2
Perles del «Llibre d'Amic e d'Amat», den Ramon Lull	1
En paper de fil.	2